

Lietuvos Respublikos Seimui

IŠVADA DĖL EKONOMINĖS RAIDOS SCENARIJAUS TVIRTINIMO

2019 m. rugsėjo 19 d. Nr. BPE-4
Vilnius

Lietuvos Respublikos valstybės kontrolė, vykdydama Lietuvos Respublikos fiskalinės sutarties įgyvendinimo konstituciniame įstatyme nustatytas biudžeto politikos kontrolės institucijos funkcijas, toliau vadinama fiskaline institucija, atliko Lietuvos Respublikos finansų ministerijos parengto ir viešai 2019 m. rugsėjo 11 d. paskelbto 2019–2022 m. ekonominės raidos scenarijaus vertinimą ir parengė išvadą. Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės įstatymo 9 straipsnio 6 dalies 3 punktu, fiskalinė institucija išvadą teikia Lietuvos Respublikos Seimui.

2019 m. I pusmetį Lietuvos ekonomikos augimas buvo spartesnis, nei tikėtasi. Subalansuotam augimui teigiamą įtaką darė galutinio vartojimo išlaidos, investicijos ir grynasis eksportas. Dėl 2019 m. I pusmetį paspartėjusio Europos Sąjungos paramos lėšų panaudojimo Lietuvoje investicijos auga sparčiau. Šalies vidutinio mėnesinio bruto darbo užmokesčio augimas ir toliau išlieka vienas pagrindinių veiksnių, palaikančių privataus vartojimo išlaidų augimą. Prie to prisideda optimistiniai vartotojų lūkesčiai ir stabili infliacija, lėtesnė nei bruto darbo užmokesčio augimas.

Išorės rizikos veiksniai išlieka neigiami. Stebimas Jungtinių Amerikos Valstijų ir Kinijos prekybos konflikto intensyvėjimas, aukštas politinis neapibrėžtumas Europoje, įskaitant „Brexit“, pasaulio ekonomikų augimo lėtėjimas, tikėtina, paveiks didžiųjų euro zonos valstybių ekonomikų augimą. Fiskalinė institucija pastebi, kad pagrindinių Lietuvos eksporto partnerių ekonomikų augimo sulėtėjimas skatins ieškoti naujų eksporto rinkų.

Vidaus rizikos veiksniai daugiausiai susiję su vidaus paklausa ir darbo rinkos tendencijomis. Esant dabartinei demografiniai padėčiai užimtųjų skaičius, tikėtina, mažės, nes darbo jėgą paliekančių asmenų skaičius bus didesnis nei ją papildančių. Lėtėjant ekonomikos augimui optimistiniai vartotojų lūkesčiai gali reikšmingai suprastėti, o tai skatintų didesnį poreikį taupyti ir atidėti vartojimą ateičiai. Tai lemtų ne tokį spartų vidaus paklausos augimą.

Namų ūkių vartojimas ir investicijos išlieka pagrindiniai veiksniai, lemiantys BVP augimą vidutiniu laikotarpiu. Dėl tikėtino lėtesnio darbo užmokesčio augimo galimas poveikis

namų ūkių vartojimui. Lietuvai, kaip mažai ir atvirai ekonomikai, tarptautinė prekyba lieka svarbi. Dėl lėtėjančio užsienio prekybos partnerių augimo tikėtinas Lietuvos eksporto augimo sulėtėjimas. Tarptautinės aplinkos neapibrėžtumas išlieka svarbiu veiksniu, didinančiu kainų kilimo riziką vidutiniu laikotarpiu

Ataskaitoje „Dėl ekonominės raidos scenarijaus tvirtinimo“ pateikta šių išvadą pagrindžianti makroekonominių rodiklių, tarptautinės aplinkos, rizikos veiksnių ir prielaidų analizė; 2019 m. I pusmečio ekonominės raidos apžvalga.

Kai darbo našumas auga ne taip sparčiai kaip darbo užmokestis, atsiranda rizika šalies konkurencingumui tarptautinėse rinkose. Po spartaus ekonomikos augimo neatradus naujų ilgalaikės plėtros galimybių, kyla rizika šaliai patekti į vidutinių pajamų spąstus. Šis reiškinys aptariamas ekonominės raidos scenarijaus tvirtinimo ataskaitos A intarpe.

Lietuvos Respublikos finansų ministerijos parengtas scenarijus yra nulemtas pasirinktų ir įvardytų prielaidų, pagrįstas esamais statistiniais duomenimis ir neprieštaraujantis ekonomikos dėsningumams. Fiskalinė institucija tvirtina 2019–2022 m. ekonominės raidos scenarijų, viešai paskelbtą 2019 m. rugsėjo 11 d. Lietuvos Respublikos finansų ministerijos interneto svetainėje. Ekonominės raidos scenarijus yra tinkamas 2020 m. valdžios sektoriui priskiriamiems biudžetams rengti.

Valstybės kontrolieriaus pavaduotojas,
pavaduojantis valstybės kontrolierių

Audrius Misevičius

AUKŠČIAUSIOJI
AUDITO INSTITUCIJA
NAUDINGI • VERTINAMI • ATPAŽĮSTAMI

ATASKAITA

DĖL EKONOMINĖS RAIDOS SCENARIJAUS TVIRTINIMO

2019 m. rugsėjo 19 d.

Nr. BPE-4

Lietuvai tapus visateise ekonominės ir pinigų sąjungos nare, Valstybės kontrolė nuo 2015 m. sausio 1 d. vykdo ir nepriklausomos biudžeto politikos kontrolės institucijos funkciją. Vykdydama šią funkciją, institucija atlieka Lietuvos Respublikos fiskalinės sutarties įgyvendinimo konstituciniame įstatyme nustatytų taisyklių laikymosi ir užduočių vykdymo stebėseną ir teikia išvadas (ir skelbia jas viešai) Lietuvos Respublikos Seimui, kaip laikomasi šių taisyklių.

Ataskaita pateikta: Lietuvos Respublikos Seimui, Lietuvos Respublikos Vyriausybei, Lietuvos Respublikos Prezidento kanceliarijai, Lietuvos Respublikos finansų ministerijai .

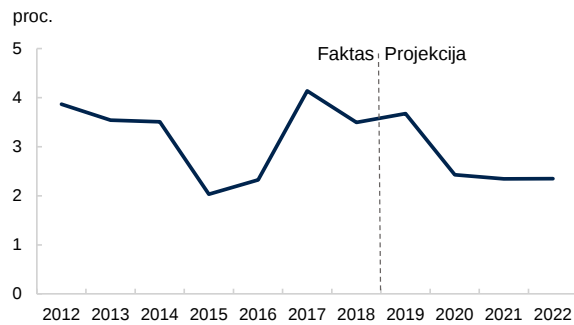
TURINYS

PAGRINDINIAI RODIKLIAI	4
2019 M. PIRMOJO PUSMEČIO EKONOMINĖS RAIDOS APŽVALGA	5
MAKROEKONOMINĖ APLINKA, RIZIKOS VEIKSNIAI IR PRIELAIIDOS	7
2019–2022 M. EKONOMINĖS RAIDOS SCENARIJAUS VERTINIMAS IR TVIRTINIMAS	11
1. 2019–2021 M. MAKROEKONOMINIŲ RODIKLIŲ PROJEKCIJOS	11
1.1. Namų ūkių vartojimo išlaidos	16
1.2. Bendrojo pagrindinio kapitalo formavimas	17
1.3. Tarptautinė prekyba	18
1.4. Bendrasis vidaus produktas to meto kainomis	19
1.5. Suderintas vartotojų kainų indeksas	20
1.6. Užimtumas	21
1.7. Vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis	22
2. 2022 M. REALIOJO BENDROJO VIDAUS PRODUKTO PROJEKCIJOS	24
3. KITŲ INSTITUCIJŲ PROJEKCIJŲ PALYGINIMAS	25
EKONOMINĖS RAIDOS SCENARIJAUS VERTINIMO TEISINIS PAGRINDAS IR METODAI	27
PRIEDAI	28
1 priedas. Santrumpos ir sąvokos	28
2 priedas. Tvirtinimo atkarpos	30

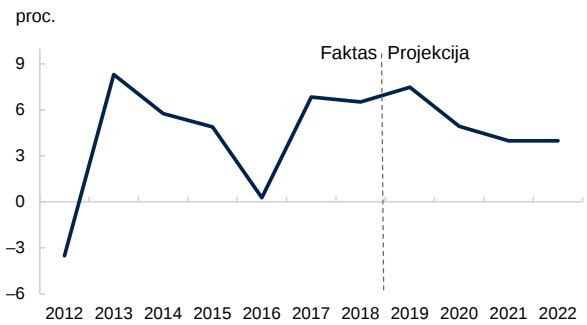
PAGRINDINIAI RODIKLIAI

Ekonominės raidos scenarijus vienu žvilgsniu

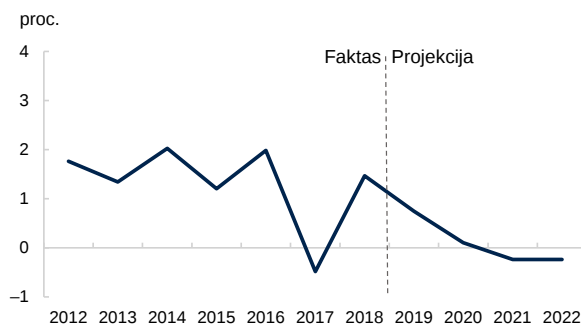
① Išorės paklausa lemia **BVP** augimo lėtėjimą.

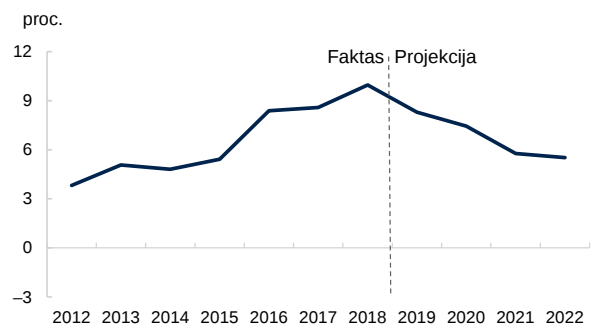
② **Investicijų** augimas lėtės.

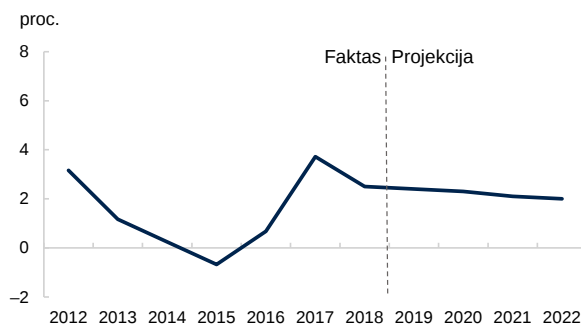
③ **Užimtumas** mažėja, nes darbo jėgą papildančių asmenų skaičius mažesnis už ją paliekančiųjų.

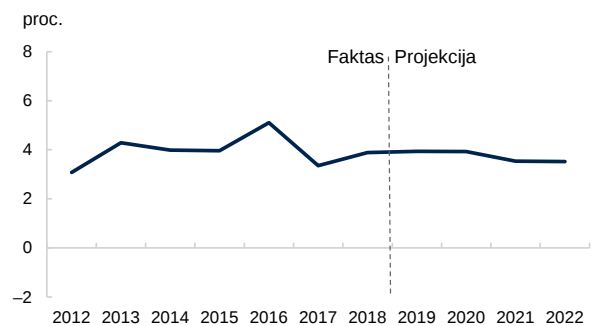
④ **Darbo užmokesčio** augimas lėtėja.

⑤ Disponuojamoms pajamoms augant sparčiau nei **inflacijai**...

⑥ ...teigiamai veikiamas **vartojimas**.

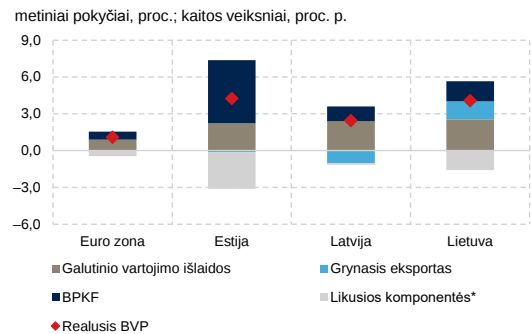

Šaltinis – Lietuvos statistikos departamentas, Finansų ministerija

2019 M. PIRMOJO PUSMEČIO EKONOMINĖS RAIDOS APŽVALGA

1. Lietuvos ekonomikos augimas 2019 m. I pusm. buvo subalansuotas, jam teigiamą įtaką darė galutinio vartojimo išlaidos, investicijos ir grynasis eksportas. Latvijos ir Estijos ekonomikų varikliais šiuo laikotarpiu buvo vidaus paklausa. Grynojo eksporto įtaka Latvijos BVP augimui buvo neigiama ir siekė 1,0 proc. p. (1 pav.). Euro zonos BVP augimas buvo subalansuotas, bet perpus mažesnis nei Baltijos šalių. EZ BVP augimą labiausiai lėmė namų ūkių vartojimo išlaidos.

1 pav. 2019 m. I pusm. realiojo BVP augimas ir jo kaitos veiksniai

* atsargų pokyčiai, vertybių įsigijimas atėmus pardavimus / perleidimus

Šaltinis – Eurostatas, fiskalinės institucijos skaičiavimai

2. Didmeninės ir mažmeninės prekybos; transporto; apgyvendinimo ir maitinimo paslaugų sektoriai labiausiai prisidėjo prie 2019 m. I pusm. bendrosios pridėtinės vertės (toliau – BPV) augimo. Šie sektoriai augo 5,7 proc. ir sudarė 1,8 proc. p. BPV augimo (1 lentelė). Pramonės ir statybos veiklos augo atitinkamai 3,6 ir 11,5 proc. ir kartu didino BPV 1,5 proc. p. 2019 m. I pusm. Latvijoje ir Estijoje augo ne tik G+H+I sektorių pridėtinė vertė, bet ir kitos veiklos, kurios Lietuvoje nedaro didelės įtakos BPV augimui. Estijoje informacijos ir ryšių bei profesinė, mokslinė ir techninė; administracinė ir aptarnavimo veiklos augo atitinkamai 20,4 ir 12,4 proc. ir sudarė 2,4 proc. p. BPV, o Latvijoje M+N ir O+P+Q sudarė 1,2 proc. p. BPV. Euro zonos atveju visos veiklos, išskyrus pramonę, didino bendrąją pridėtinę vertę. Pramonės sektoriaus sukuriamą pridėtinę vertę 2019 m. I pusm. smuko 0,9 proc. ir mažino EZ bendrosios pridėtinės vertės augimą 0,2 proc. p. Šį sumažėjimą lėmė susitraukusi Vokietijos pramonė, kuri sudaro per 35 proc. visos euro zonos sukuriamos pramonės pridėtinės vertės.

1 lentelė. Bendrosios pridėtinės vertės 2019 m. I pusm. kaitos veiksniai, proc. p.

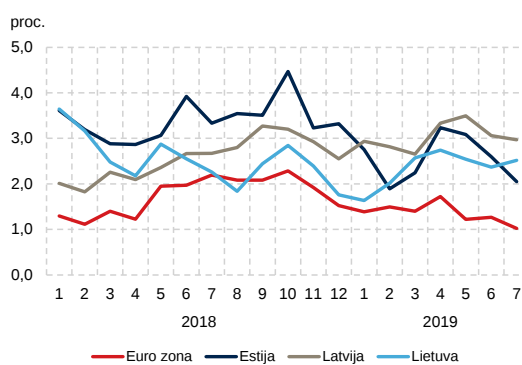
EVRK 2 red.		LT	LV	EE	EZ
Bendroji pridėtinė vertė (BPV), proc.	A+...+T	4,1	2,7	4,5	1,1
Žemės ūkis, miškininkystė ir žuvininkystė	A	-0,0	0,4	0,1	0,0
Pramonė	B+C+D+E	0,8	-0,1	0,3	-0,2
Apdirbamoji gamyba	C	0,8	0,3	0,9	-0,2
Statyba	F	0,7	0,2	0,0	0,2
Didmeninė ir mažmeninė prekyba; transportas; apgyvendinimo ir maitinimo paslaugų veikla	G+H+I	1,8	0,8	1,3	0,3
Informacija ir ryšiai	J	0,1	0,3	1,3	0,2
Finansinė ir draudimo veikla	K	0,1	-0,1	0,5	0,1
Nekilnojamojo turto operacijos	L	0,0	-0,0	-0,2	0,2
Profesinė, mokslinė ir techninė veikla; administracinė ir aptarnavimo veikla	M+N	0,3	0,6	1,1	0,2
Viešasis valdymas ir gynyba; švietimas; žmonių sveikatos priežiūra ir socialinis darbas	O+P+Q	0,2	0,6	0,2	0,2
Meninė, pramoginė ir poilsio organizavimo veikla, namų ūkio reikmenų remontas ir kitos paslaugos	R+S+T	0,0	0,1	0,0	0,0

Šaltinis – Eurostatas, fiskalinės institucijos skaičiavimai

3. **Infliacija išlieka panašaus lygio, kaip praėjusiais metais, tik skiriasi ją lemiantys veiksniai.**

Metinė infliacija Lietuvoje 2019 m. liepos mėn. siekė 2,5 proc. – panašiai kaip prieš metus. 2019 m. infliacijai daugiau nei 1,0 proc. p. įtaką turėjo padidėjusios maisto ir nealkoholinių gėrimų kainos. Lietuvoje stebimas sulėtėjęs darbo užmokesčio augimas, kuris ilgainiui mažinančiai veiks paslaugų kainų didėjimą. Vis dėlto kol kas fiksuojamas gana didelis paslaugų kainų augimas – jis 2019 m. liepos mėn. sudarė 4,4 proc., o prieš metus atitinkamu laikotarpiu buvo 3,3 proc. Baltijos šalių infliacijos lygis išlieka aukštesnis, palyginus su EZ vidurkiu (2 pav.).

2 pav. SVKI metinis pokytis

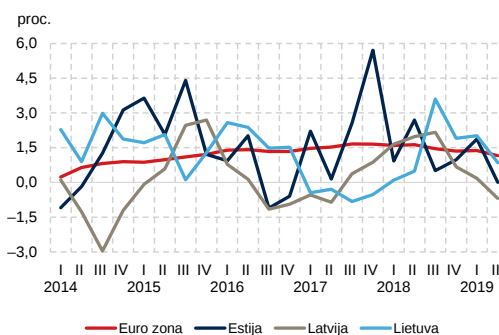

Šaltinis – Eurostatas

4. **Dėl geresnių migracijos tendencijų, užimtųjų skaičius¹ Lietuvoje 2019 m. II ketv. augo 0,9 proc. (3 pav.).**

Labiausiai jis išaugo G+H+I ir O+P+Q veiklose, atitinkamai 10,2 ir 10,7 tūkst. asmenų. Šis skaičius labiausiai sumažėjo žemės ūkio, miškininkystės ir žuvininkystės veiklose – 9,3 tūkst. asmenų. Po beveik dviejų metų augimo, 2019 m. II ketv. Latvijoje užimtųjų skaičius sumažėjo 0,7 proc. Tai labiausiai lėmė užimtųjų sumažėjimas G+H+I ir M+N veiklose atitinkamai 5,1 ir 2,5 tūkst. asmenų. Estijoje šis skaičius nesikeitė nuo 2018 m. Vertinant nuo 2014 m., EZ užimtųjų skaičius tik didėja ir atspindi vidutinio laikotarpio tendenciją – per pusmetį išaugo 1,3 proc. Didžiausią įtaką bendram augimui turėjo G+H+I ir O+P+Q veiklos, kuriose užimtųjų padaugėjo 1,2 proc., ir tai sudarė apie pusę viso prieaugio.

3 pav. Užimtųjų skaičiaus metinis pokytis

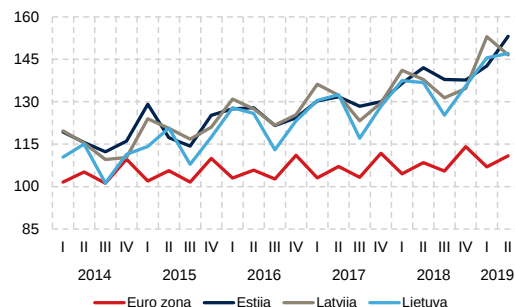

Šaltinis – Eurostatas

5. **Darbo užmokestis pastaruosius metus Lietuvoje auga sparčiau nei produktyvumas, todėl vienietinės darbo sąnaudos² nuosekliai auga (4 pav.).**

Vienetinių darbo sąnaudų augimas 2019 m. II ketv. siekė 7,5 proc. ir šiek tiek viršijo Latvijos atitinkamo rodiklio augimą. Nepaisant darbo sąnaudų didėjimo, nepastebimas Lietuvos eksporto lėtėjimas. Pastebima, kad ir EZ vienetinių darbo sąnaudų augimas nuo 2018 m. III ketv. viršija 2 proc., o 2014–2018 m. II ketv. vidutiniškai siekė 0,6 proc.

4 pav. Vienietinės darbo sąnaudos indeksas, 2010 = 100

Šaltinis – Eurostatas

¹ Nacionalinių sąskaitų duomenys; užimtųjų skaičius apibrėžiamas pagal vidaus koncepciją.

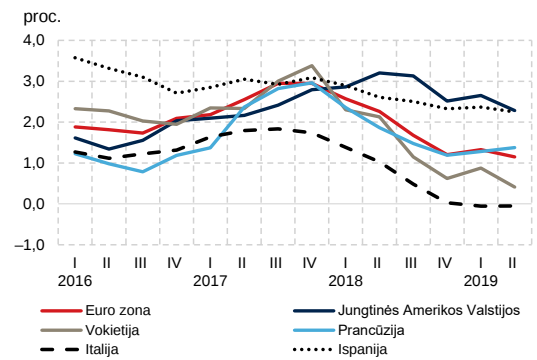
² Nacionalinių sąskaitų rodiklis; vienietinės darbo sąnaudos apibrėžiamos kaip darbo sąnaudų ir produktyvumo santykis.

MAKROEKONOMINĖ APLINKA, RIZIKOS VEIKSNIAI IR PRIELAIDOS

6. Pasaulio ekonomikos augimas pasiskirstęs netolygiai, tačiau stebimas lėtėjimas (5 pav.).

Didžiausią įtaką euro zonos augimo silpnėjimui 2019 m. I pusm. turėjo keturių didžiųjų valstybių (Vokietijos, Prancūzijos, Italijos ir Ispanijos), sukuriančių apie 75 proc. EZ BVP, prastėjantys ekonominiai rodikliai. JAV ir Kinijos prekybos konflikto suintensyvėjimas ir dėl jo sumažėjusi užsienio paklausa, tikėtina, prilėtins Vokietijos ekonomiką. Didelę įtaką silpnėjančiam EZ augimui gali turėti Vokietijos pramonės sektoriaus, ypač automobilių gamybos³, susitraukimas. Rugpjūčio mėn. Vokietijos pramonės aktyvumas buvo žemiausias nuo 2008 m., pramonės PMI siekė 43,5⁴. Prie Italijos ekonomikos augimo lėtėjimo prisideda šalyje vyraujantis politinis neapibrėžtumas nesuformavus valdančiosios koalicijos, sulėtėjęs eksportas ir sumažėjęs vidaus vartojimas, augant namų ūkių taupymo lygiui. Prancūzijos ekonomika mažiau veikiama prekybos karų, bet jos augimas I pusm. lėtėjo dėl sumažėjusių namų ūkių vartojimo išlaidų. Vienos sparčiausiai augusios – Ispanijos – pagrindinė ekonomikos sulėtėjimo priežastis yra pramonės sektoriaus augimo sulėtėjimas ir mažėjantys automobilių eksporto srautai.

5 pav. Realiojo BVP augimas

Šaltinis – Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija

7. Pagrindinių Lietuvos prekybos partnerių ekonomikų augimo lėtėjimas, tikėtina, skatins ieškoti naujų eksporto rinkų.

2019 m. I pusm., palyginus su 2018 m. I pusm., stebimas nežymus eksporto rinkų pasikeitimas: 2018 m. I pusm. lietuviškos kilmės prekių eksportas į JAV sudarė 8,1 proc., tuo tarpu 2019 m. I pusm. – 5,2 proc. (6 pav.). Labiausiai sumažėjo mineralinių produktų eksportas. Intensyvėjant JAV ir Kinijos prekybos karams, prognozuojamas lėtesnis JAV vidaus paklausos augimas⁵ paveiks Lietuvos eksportą. Pastebima, kad Švedijos ekonomika taip pat silpnėja⁵: vidaus paklausa mažėja, silpnėja Švedijos krona euro atžvilgiu⁶. Tai gali neigiamai paveikti lietuviškos kilmės prekių eksportą į šią šalį. 2019 m. I pusm. stebimas lietuviškos kilmės prekių eksporto dalies sumažėjimas į Jungtinę Karalystę: nuo 5,6 proc. iki 5,4 proc. Dėl „Brexit“ neapibrėžtumo prognozuojamas lėtesnis Jungtinės Karalystės ekonomikos augimas.

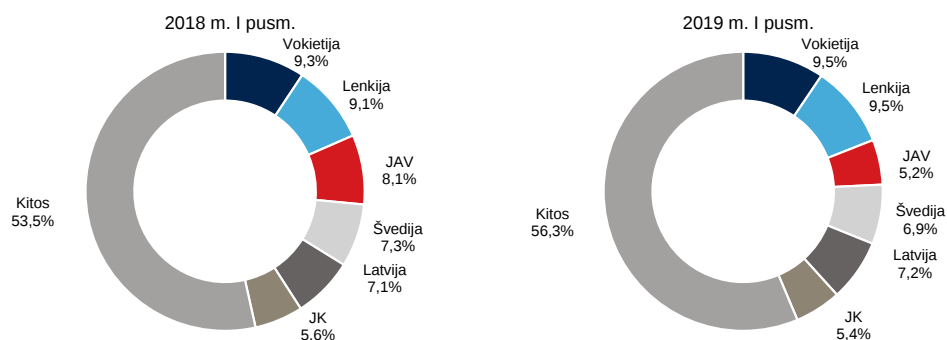
³ Variklinių transporto priemonių gamyba Vokietijoje 2018 m. I pusm. augo 0,8 proc., 2019 m. I pusm. augimas sumažėjo ir siekė –1,8 proc.

⁴ Pirkimų vadybininkų indeksas (PMI), kurio reikšmė mažesnė nei 50 rodo pramonės susitraukimą. Prieiga per internetą: <https://tradingeconomics.com/germany/manufacturing-pmi>.

⁵ EBPO ekonomikos apžvalga. Prieiga per internetą: <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/b2e897b0-en/1/2/3/index.html?itemId=/content/publication/b2e897b0-en&csp=d2743ede274dd564946a04fc1f43d5dc&itemIGO=oecd&itemContentType=book>.

⁶ SEK/EUR valiutos kursas 2018 m. gruodžio mėn. siekė 10,2, 2019 m. rugpjūčio mėn. – 10,8. Prieiga per internetą: https://www.ecb.europa.eu/stats/policy_and_exchange_rates/euro_reference_exchange_rates/html/eurofxref-graph-sek.en.html#.

6 pav. Lietuviškos kilmės prekių eksporto pasiskirstymas pagal pagrindines prekybos partneres

Šaltinis – Lietuvos statistikos departamentas, fiskalinės institucijos skaičiavimai

8. **2019–2020 m. rudens ekonominės raidos scenarijaus techninės prielaidos peržiūros žemyn.** Pagal atnaujintas technines prielaidas pasaulio ekonomikos augimas 2019 m. sulėtės nuo 3,5 iki 3,2 proc. (2 lentelė). 2019–2022 m. ES ekonomikos augimas peržiūrimas per 0,1 proc. p. Pagrindinių Lietuvos eksporto rinkų augimas 2019 m. mažėja nuo 1,7 iki 1,5 proc., o 2020–2022 m. projekcijos mažinamos per 0,1 proc. p.

2 lentelė. Pagrindinių prielaidų peržiūra

Rodiklis		2019	2020	2021	2022
Pasaulio BVP augimas, proc.	2019 m. kovas	3,5	3,6	3,6	3,6
	2019 m. rugsėjis	3,2	3,5	3,5	3,5
Europos Sąjungos BVP augimas, proc.	2019 m. kovas	1,5	1,7	1,7	1,7
	2019 m. rugsėjis	1,4	1,6	1,6	1,6
Pagrindinių Lietuvos eksporto rinkų augimas, proc.	2019 m. kovas	1,7	1,9	1,9	1,9
	2019 m. rugsėjis	1,5	1,8	1,8	1,8

Šaltinis – Finansų ministerija

↓ – neigiama peržiūra ≥ 0,5,
 ↓ – neigiama peržiūra > 0,2 ir ≤ 0,4,
 ↓ – neigiama peržiūra ≤ 0,2.

9. **Vidaus rizikos veiksniai daugiausiai susiję su vidaus paklausa ir darbo rinkos tendencijomis.** Esant dabartinei demografiniai padėčiai užimtųjų skaičius, tikėtina, mažės, nes darbo jėgą paliekančių asmenų skaičius bus didesnis nei ją papildančių. Lėtėjant ekonomikai, optimistiniai vartotojų lūkesčiai gali reikšmingai suprastėti; tai lemtų didesnį poreikį taupyti ir atidėti vartojimą ateičiai. Dėl to vidaus paklausa gali nebe taip sparčiai augti. Jei lūkesčiai dėl ES finansinės paramos srautų augimo neišsipildys, galimas lėtesnis ekonomikos augimas. Be to, 2019 m. gegužės mėn. EBPO⁵ atkreipė dėmesį į aukštą skurdo lygį ir didelę pajamų nelygybę Lietuvoje – tai ilguoju laikotarpiu ekonomikos augimui gali turėti neigiamos įtakos.
10. **Išorės rizikos veiksniai išlieka neigiami.** Kinijos ekonomikos augimo lėtėjimas⁷ gali neigiamai paveikti EZ išorės paklausą. ES institucijų rinkimų rezultatai, politinis neapibrėžtumas ES, taip pat numatytas JK pasitraukimo iš ES datos perkėlimas didina vidaus riziką visoje ES ir gali paveikti vidaus vartojimą bei skolinimąsi privačiame

⁷ Pagal EBPO skelbiamus duomenis, Kinijos realusis BVP nuosekliai mažėjo nuo 2018 m. I ketv., kai siekė 6,8 proc. augimo iki 2019 m. II ketv. – 6,2 proc.

sektoriuje. Vyraujant neapibrėžtumui pasaulyje, investuotojų nepasitikėjimą rodo ir kylančios taurių metalų kainos.

11. **Svarbiausi geopolitiniai įvykiai pasaulyje turėjo įtakos naftos kainos svyravimams.**

Naftos kainą sudėtinga projektuoti, bet pastebima, kad ji priklauso nuo geopolitinės situacijos. 2019 m. vidutinė naftos („Brent“) kaina siekia 63,9 JAV dolerių už barelį (7 pav.). 2018 m.⁸ pabaigoje 52,1 USD/bar siekusi naftos kaina nuosekliai kilo iki 2019 m. II ketv., tada pradėjo svyruoti ir rugsėjo mėn. siekė 62,7 USD/bar.

Naftos kainos svyravimus (7 pav.) paaiškinantys įvykiai:

1. JAV nuo 2019 m. gegužės mėn. padidino muitų tarifus nuo 10 proc. iki 25 proc. iš Kinijos importuojamoms prekėms, dėl kurių Kinija įvedė atsakomuosius muitų tarifus. Naftos kaina birželio mėn. nukrito iki 59,8 USD/bar.

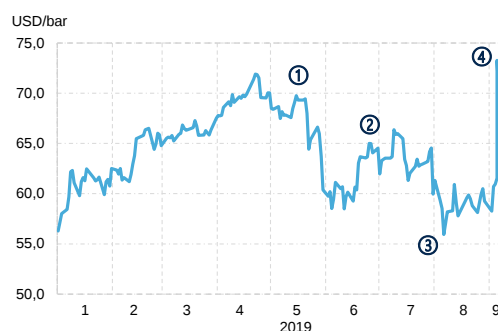
2. 2019 m. birželio 29 d. susitikime JAV ir Kinijos vadovai sutarė atnaujinti derybas, kuriomis siekiama sustabdyti JAV toliau taikyti muitus. Atitinkamai naftos kaina pakilo iki 64,1 USD/bar. Atsižvelgiant į geopolitinę įtampą Artimuose Rytuose, naftos kaina liepos mėn. nukrito iki 62,0 USD/bar. Šios kainos svyravimui įtakos turi JAV sankcijos Venesuelai, įtampa tarp JAV, Irano ir OPEC šalių.

3. Liepos mėn. Saudo Arabija toliau mažino naftos išgavimą⁹. Liepos mėn. pabaigoje paaštrėjo JAV ir Kinijos santykiai: JAV planuojant nuo rugsėjo mėn. padidinti importo tarifus prekėms iš Kinijos, pastaroji rengėsi apriboti žemės ūkio produkcijos importą iš JAV. Tai darė įtaką naftos kainai, kuri rugpjūčio mėn. siekė 59,0 USD/bar.

4. Rugsėjo 5 d. JAV ir Kinijos susitikime nuspręsta dėl numatomo dvišalio susitikimo spalio mėn., siekiant sušvelninti prekybos karus. Po šio susitikimo naftos kaina laikinai pakilo iki 73,3 USD/bar.

12. Pagal ateities sandorių rinkas numatoma, kad 2019 m. vidutiniškai naftos kaina sudarys 62,4 USD/bar, o 2020 m. ir 2021 m. atitinkamai 59,7 ir 57,9 USD/bar (3 lentelė). Taip pat numatomas JAV dolerio stiprėjimas euro atžvilgiu.

7 pav. Naftos kainos svyravimai 2019 m. sausio–rugsėjo mėn.

Šaltinis – <http://www.barchart.com>. Grafike naudojama 2019 m. rugsėjo 10 d. informacija

⁸ 2018 m. JAV įvedė muitus iš Kinijos importuojamoms prekėms, viršijančioms 200 mlrd. JAV dolerių vertę. 2018 m. geopolitinę įtampą rinkose didino Irano užsienio tanklaivio užgrobimas ir jo įgulos narių sulaikymas Persijos įlankoje.

⁹ OPEC valstybės narės 2019 m. liepos mėn. pratęsė sutarimą iki 2020 m. kovo mėn. riboti naftos pasiūlą, siekiant apsaugoti savo rinkos dalį. Šis susitarimas galioja nuo 2017 m., tačiau naftą eksportuojančių šalių kartelio OPEC rinkos dalis sumažėjo iki 30 proc. dėl sumažėjusio naftos tiekimo iš OPEC priklausančių Venesuelos ir Irano, atsižvelgiant į JAV įvestas sankcijas naftos eksportui iš šių šalių. Šiuo pasiūlos apribojimu siekiama išvengti naftos kainos kritimo.

3 lentelė. Techninės prielaidos ir rinkos lūkesčiai pagal ateities sandorius

Prielaidų nustatymo data	Europos Centrinis Bankas				Europos Komisija				Ateities sandoriai	
	2019-03-07		2019-09-12		2019-02-07		2019-07-10		2019-09-10	
Metai										
2019	1,14	61,7	1,12	62,5	1,14	61,2	1,13	64,7	1,11	62,4
2020	1,14	61,3	1,12	57,0	1,14	61,2	1,13	61,5	1,14	59,7
2021	1,14	60,6	1,12	56,3	1,14	61,2	1,13	61,5	1,18	57,9

 USD / EUR keitimo kursas; Naftos kainos („Brent“, USD už barelį).

Pastaba: Finansų ministerija, rengdama ERS, vadovaujasi EK, ECB ir TVF išorės aplinkos veiksnių techninėmis prielaidomis, Lietuvos bankas – ECB prielaidomis.

Šaltinis – Europos Komisijos ir Europos Centrinio Banko projekcijos, ateities sandoriai: <http://www.barchart.com>

13. **Pasaulio centriniai bankai, atsižvelgdami į nuotaikas pasaulio ekonomikoje, koreguoja palūkanų normų lygius.** Birželio mėn. ECB paskelbė, kad ir toliau palaikys esamą palūkanų normos lygį, nors jau yra nurodę poreikį skatinti ekonomiką. Siekiant stimuliuoti JAV ekonomiką, FED liepos mėn. pirmą kartą nuo 2011 m. sumažino bazinę palūkanų normą nuo 2,25–2,50 proc. iki 2,0–2,25 proc. Rugsėjo mėn. tikimasi tolimesnio JAV palūkanų mažinimo iki 1,75–2,0 proc. Svarbu paminėti, kad kitų valstybių – Indijos, Australijos, Naujosios Zelandijos – centriniai bankai taip pat mažina palūkanas.

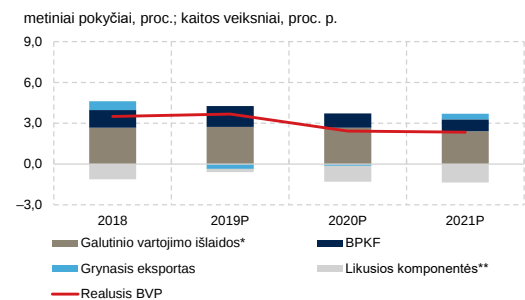
2019–2022 M. EKONOMINĖS RAIDOS SCENARIJAUS VERTINIMAS IR TVIRTINIMAS

14. Fiskalinė institucija tvirtina 2019-09-11 Finansų ministerijos paskelbtą 2019–2022 m. ekonominės raidos scenarijų (toliau – ERS), nes BVP to meto ir palyginamosiomis kainomis, namų ūkių vartojimo išlaidų, vidutinio darbo užmokesčio ir užimtumo pokyčių projekcijos patenka į atitinkamo rodiklio tvirtinimo atkarpas (2 priedas) ir neprieštarauja fiskalinės institucijos ekspertiniam vertinimui.

1. 2019–2021 M. MAKROEKONOMINIŲ RODIKLIŲ PROJEKCIJOS

15. **Vidaus paklausa ir toliau lieka pagrindiniu veiksniu, skatinančiu 2019 m. Lietuvos realiojo BVP augimą.** Palyginti su 2019 m. pavasario ERS, realiojo BVP augimo projekcija 2019 m. didinama 1,0 proc. p., 2020 m. ir 2021 m. nesikeičia¹⁰, jos 2019–2021 m. sudarys atitinkamai 3,7, 2,4 ir 2,3 proc. (8 pav.). Ši peržiūra atitinka spartesnę nei projektuota pavasarį 2019 m. Lietuvos ūkio raidą, lydimą padidėjusio eksporto bei augančių investicijų, bet kartu ir išliekančių išorės rizikų.

8 pav. Realusis BVP ir jo kaitos veiksniai

* išskyrus NPI, ** NPI, atsargų pokyčiai, vertybių įsigijimas atėmus pardavimus / perleidimus

Šaltinis – Lietuvos statistikos departamentas, Finansų ministerija, fiskalinės institucijos skaičiavimai

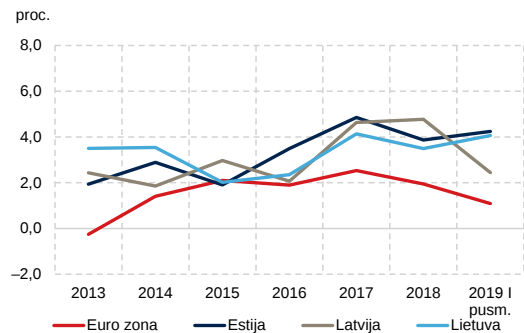
16. **2019–2021 m. namų ūkių vartojimas ir investicijos lieka pagrindiniai veiksniai, lemiantys BVP augimą.** Palyginti su 2019 m. pavasario ERS, bendrojo pagrindinio kapitalo formavimo ir grynojo eksporto kaitos veiksnių projekcijų peržiūros sustiprina 2019 m. realiojo BVP augimą apie 0,8 proc. p. Grynasis eksportas 2020–2021 m. yra atitinkamai 0,3 ir 0,7 proc. p. didesnis. Investicijų veiksnio įtakos sustiprėjimas 2019 m. labiausiai susijęs su spartesniu ES lėšų panaudojimu. Galutinio vartojimo išlaidos išlieka pagrindiniu Lietuvos ekonomikos augimą skatinančiu veiksniu, 2019–2020 m. siekiančiu 2,7 proc. p.

¹⁰ Čia ir toliau skaičiai apvalinami vieno ženklo po kablelio tikslumu, dėl šios priežasties Finansų ministerijos ir nepriklausomos fiskalinės institucijos gauti rezultatai gali nesutapti.

17. Lėtesnį euro zonos augimą 2019 m. lėmė ataskaitos 6 pastraipoje išvardyti veiksniai.

2017 – 2019 m. I pusm. Baltijos šalių ekonomikos augo beveik dvigubai sparčiau nei vidutiniškai euro zonoje (9 pav.). Latvijos ekonomika 2019 m. I pusm. sulėtino augimo tempą dėl grynojo eksporto neigiamo poveikio ir sulėtėjusių investicijų (1 pav.). Estija išsiveržė į priekį dėl reikšmingo investicijų padidėjimo privačiame sektoriuje, kurio augimas 2019 m. I pusm. siekė 21,4 proc., ir stabilaus vidaus vartojimo. Lyginant Baltijos šalis, pastebėtina, kad besitraukianti užsienio paklausa kol kas reikšmingai neveikia tik Lietuvos grynojo eksporto.

9 pav. Realiojo BVP augimas

Šaltinis – Eurostatas

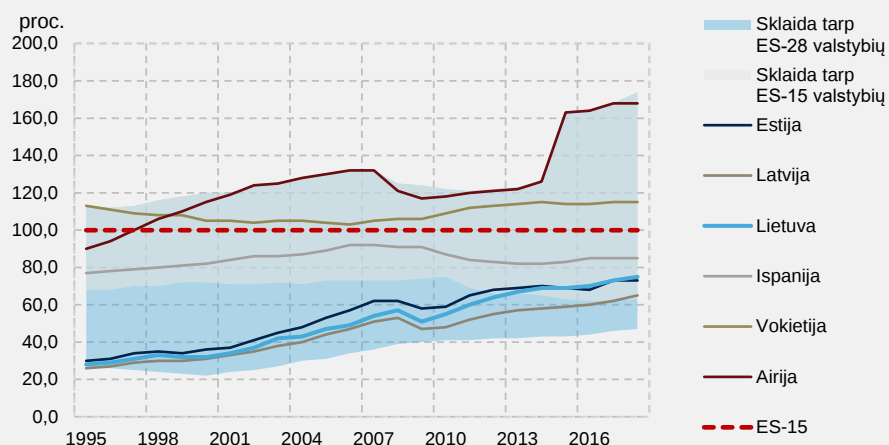
18. Finansų ministerijos 2019–2021 m. realiojo BVP projekcijos patenka į tvirtinimo atkarpas (2 priedas) ir yra tvirtinamos.
19. BVP palyginamosiomis kainomis išlaidų metodu skaičiuojamų komponentų (namų ūkių vartojimo išlaidos; bendrojo pagrindinio kapitalo formavimas; prekių ir paslaugų eksportas ir importas) ir BVP to meto kainomis 2019–2021 m. raidą lemiantys veiksniai išdėstomi toliau.

A intarpas. Vidutinių pajamų spąstų rizika Lietuvai

Lietuvos konkurencingumas tampa iššūkiu. Lietuvoje šiuo metu atlyginimai auga sparčiau nei darbo našumas, visuomenė senėja¹¹, trūksta kvalifikuotos darbo jėgos (A.1 pav.). Šios problemos skatina kalbėti apie reiškinį, vadinamą vidutinių pajamų spąstais. Dažniausiai šis terminas taikomas šalims, kurios, sparčiai augusios ir pasiekusios vidutinių pajamų šalių lygį, dėl sulėtėjusio augimo nepasiekia aukštųjų pajamų šalių lygio¹². Tai gali lemti vangus šalies perėjimas nuo žemos prie aukštos pridėtinės vertės prekių ir paslaugų kūrimo arba konkurencingumo kainomis tarptautinėje rinkoje praradimas, darbo kaštams išaugus iki vidutinių pajamų šalių lygio. Jei darbo našumas auga lėčiau nei atlyginimai, vietinės kilmės prekių ir paslaugų vidutiniai kaštai ima augti. Lyginant su užsienio konkurentais, gamintojai, siekdami išlaikyti pelną, brangina savo produkcijos ar paslaugų kainą. Tai lemia, kad šalies ekonomika praranda konkurencingumą eksporto rinkose, kurios yra ypač svarbios mažoms ir atviroms valstybėms.

Po nepriklausomybės atkūrimo ir integracijos į ES pradžios Lietuva kartu su Latvija ir Estija pasižymėjo sparčiais ekonomikų augimo tempais (A.2 pav.). Vadinamoji konvergencijos spyruoklė arba silpnėsių ekonomikų augimas, skatinamas stipresnių ir didesnių ekonomikų augimo, leido Baltijos šalims gana greitai artėti prie ES-15 išsivystymo lygio. Pastebėtina, kad per pastaruosius penkerius metus skirtumas tarp Lietuvos ir ES vidurkio mažėja lėčiau. Anksčiau pigi darbo jėga Europos kontekste Lietuvai leido turėti konkurencinį pranašumą, o dabar pasiektas lygis, kai to nebeužtenka, o konkuruoti su aukštųjų technologijų šalimis vis dar yra sudėtinga.

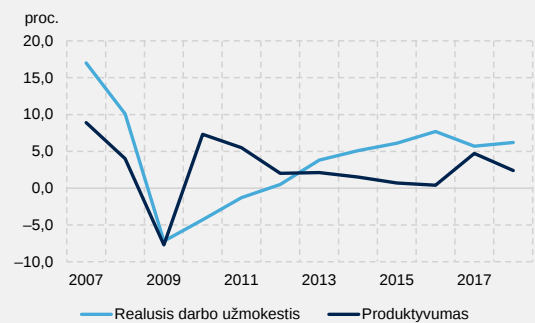
A.2 pav. ES šalių narių konvergencija į ES-15 realaus BVP, tenkančio vienam gyventojui pagal PGP, vidurkį (ES-15 = 100 proc.)

Šaltinis – Eurostatas, fiskalinės institucijos skaičiavimai

Aukštesnio išsivystymo šalies konvergencija lėtesnė. Išanalizavus ES valstybių konvergenciją Vokietijos ekonomikos išsivystymo lygio link per 1995–2018 m., galima išskirti tris pagrindinius šalių klasterius (A.3 pav.). Pirmasis klasteris, kuriame yra vadinamosios žemo starto valstybės,

A.1 pav. Atlyginimų ir produktyvumo vienam užimtajam pokytis

Šaltinis – Lietuvos statistikos departamentas

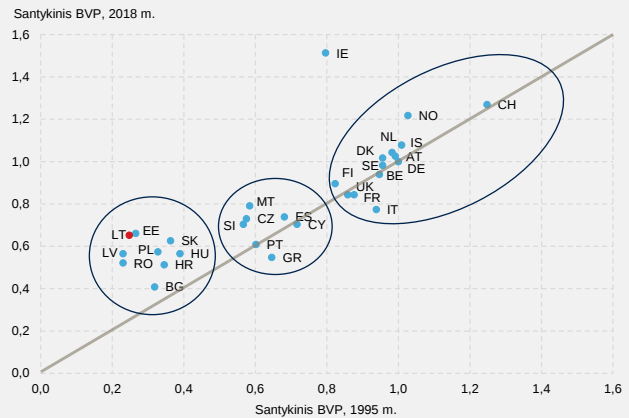
¹¹ EUROPOP2018 – Eurostato sudarytos tikėtinos Europos valstybių gyventojų skaičiaus projekcijos.

¹² Glawe, L.; Wagner, H. (2016). The Middle-Income Trap – Definitions, Theories and Countries Concerned: A Literature Survey. MPRA Paper. Prieiga per internetą: <https://ssrn.com/abstract=2777521>.

pasižymėjo sparčiausia konvergencija Vokietijos link. Tarp šių šalių patenka ir Lietuva, kurios BVP vienam gyventojui pagal PGP 1995 m. siekė mažiau nei ketvirtį tuometinio Vokietijos atitinkamo rodiklio lygio. Visgi dėl du dešimtmečius fiksuoto spartaus ekonomikos augimo, 2018 m. šis santykis siekia 65 proc. Vokietijos lygio.

Tuo tarpu antrajame klasteryje yra Europos valstybės, kurios 1995 m. turėjo stipresnį ekonomikos išsivystymą (daugiau nei 50 proc.), bet jų konvergencija Vokietijos link yra lėtesnė arba beveik sustojusi (Graikija ir Kipras divergavo). Trečiajame yra stipriausios Europos valstybės, kurių ekonomikų vystymasis beveik sutampa su Vokietijos, pvz., Švedija, Prancūzija. Airijos rezultatą iškreipia nuo 2015 m. globalių kompanijų, reziduojančių Airijoje, produktyvaus kapitalo perkėlimas į Airiją. Ši analizė rodo, kad aukštesnio išsivystymo šalies ekonomikos augimas lėtesnis. Lietuvos atveju įžvelgiami ir kiti veiksniai, keliantys riziką sparčiam ilgalaikiam ekonomikos augimui.

A.3 pav. Santykinis BVP vienam gyventojui pagal PGP, palyginti su Vokietija, 1995 ir 2018 m.

Šaltinis – Eurostatas, fiskalinės institucijos skaičiavimai

Svarbu išnaudoti darbuotojų potencialą. Lietuva Europos Sąjungoje pirmauja pagal gyventojų skaičių su aukštu išsilavinimu, tačiau mokymosi visą gyvenimą srityje rodiklis yra vienas mažiausių¹³. 2017 m. duomenimis¹⁴, tik maždaug pusė absolventų dirbo aukštos kvalifikacijos darbus, o apie 20 proc. darbus, kuriuose aukštasis išsilavinimas iš viso nėra reikalingas. Daugiausiai tokių darbuotojų – apdirbamosios gamybos, statybų, prekybos, transporto ir saugojimo srityse. 50 proc. įmonių vadovų teigė¹⁵, kad susiduria su problema surasti darbuotoją su tinkamais įgūdžiais. Tuo tarpu, MOSTA¹⁴ atlikta analizė atskleidžia, kad 2018–2022 m. naujų aukštos kvalifikacijos darbuotojų paklausa sudarys 48 proc., žemos – 40 proc., nekvalifikuotų darbininkų – 12 proc. EK ekspertai įspėja¹⁶, kad žemas šalies švietimo sistemos efektyvumas prisideda prie gyventojų įgūdžių neatitikties darbo rinkos poreikiams. Efektyvus darbo jėgos įgūdžių panaudojimas yra svarbus veiksnys ekonomikai, siekiant kurti aukštesnę pridėtinę vertę.

Visuomenės senėjimas ilguoju laikotarpiu gali veikti šalies darbo našumo augimą. Pagal naujausią mokslinį tyrimą Latvijos pavyzdžiu¹⁷, produktyvumo dinamika per visą asmens amžių skiriasi priklausomai nuo sektoriaus, kuriame jis dirba. Tokiose veiklose, kuriose remiamasi fiziniu darbu (pvz., apdirbamoji gamyba, prekyba), asmens produktyvumas yra vadinamosios kupros formos (angl. hump-shaped), t. y. auga iki tam tikro amžiaus ir vėliau pradeda kristi. Tuo tarpu žiniomis grįstuose paslaugų sektoriuose (pvz., informacinės technologijos) nėra stebimas produktyvumo kritimas žmogui senstant. Kadangi Lietuvos ir Latvijos ekonomikos yra panašios, tikėtina, kad tyrimo rezultatai gali būti tinkami ir Lietuvos atveju. Dėl nepalankių demografinių

¹³ Eurostatas: aukštąjį išsilavinimą įgiję 25-29 m. gyventojai 2016 m. Lietuvoje sudarė 52,8 proc. (euro zonos vidurkis 36,7 proc.), o neformalus mokymasis 26,5 proc., euro zonos vidurkis yra 46,5 proc.

¹⁴ MOSTA, Žmogiškasis kapitalas Lietuvoje 2019: kryptis – ateities darbo rinka. Prieiga per internetą: <http://strata.gov.lt/lt/tyrimai/ataskaitos>.

¹⁵ European Investment Bank. Investment and Investment Finance Country Overview 2017: Lithuania.

¹⁶ Europos Komisijos ataskaita Lietuvai. Prieiga per internetą:

https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/file_import/2019-european-semester-country-report-lithuania_en.pdf.

¹⁷ Benkovskis, K.; Tkačevs, O. (Mimeo). Getting old is no picnic? Sector-specific relationship between workers age and firm productivity. Straipsnis pristatytas Antrojoje Baltijos ekonomikos konferencijoje (2019-06-10, Ryga).

tendencijų vyresnių asmenų proporcija darbo rinkoje didės, todėl šie sąryšiai gali stipriau veikti bendrą šalies darbo našumo dinamiką. Taigi didesnis ekonomikos orientavimas į žiniomis, o ne fiziniu darbu, grindžiamas veiklas ir investavimas į vyresnių žmonių žmogiškąjį kapitalą leidžia sumažinti visuomenės senėjimo neigiamą įtaką bendram darbo našumui ir, atitinkamai, paspartinti ekonomikos augimą.

Reikalingas aukštųjų technologijų proveržis.

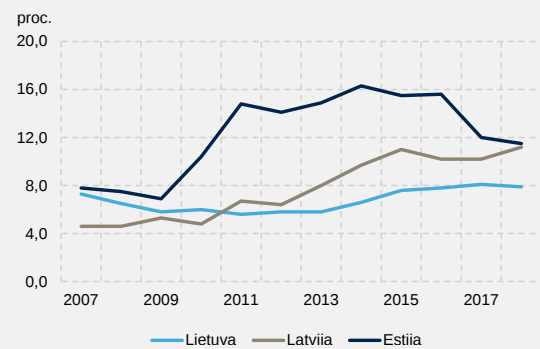
Aukštųjų technologijų eksporto rodikliai¹⁸ vis dar žemiausi tarp Baltijos šalių (A.4 pav.). Didžiausią eksportuojamą lietuviškos kilmės prekių (be mineralinių produktų) dalį sudaro žemos pridėtinės vertės prekės: įvairūs pramonės dirbiniai, paruošti maisto produktai, alkoholiniai ir nealkoholiniai gėrimai, tabako gaminiai, plastikai ir jų gaminiai. Tarp paslaugų eksporto dominuoja transporto paslaugos. Investicijos lieka mažiausios tarp Baltijos šalių. Daugiausia jų skiriama statiniams, transporto įrangai, bet ne aukštos pridėtinės vertės produkcijos kūrimui. Trūksta verslo ir mokslo bendradarbiavimo – verslo investavimas į mokslinius tyrimus ir jų plėtrą yra žemas (2017 m. Lietuvoje jis siekė 0,3 proc. BVP, o ES – 1,36 proc. BVP).

Auganti Lietuvos ekonomika, tikėtina, ateityje sulauks mažiau ES paramos lėšų.

Nuo įstojimo į ES 2004 m., Lietuva yra viena iš pirmaujančių valstybių pagal gaunamos ES paramos dalį nuo BVP (A.5 pav.). Tai turėjo reikšmingos teigiamos įtakos sparčiam šalies ekonomikos augimui. Lietuvai artėjant prie ES ekonomikos išsivystymo lygio, gaunamos paramos lėšų suma ateityje, tikėtina, mažės, o įmokos į ES biudžetą didės. Svarbu ir tai, kad ES parama skiriama pagal regionų išsivystymo lygį. 2018 m. Lietuvos BVP vienam gyventojui pagal PGP viršijo 75 proc. ES vidurkio, todėl šalis patenka į antrąją – pereinamosios kategorijos regionų – grupę. Dėl šios priežasties, 2021–2027 m. perspektyvoje ES paramos lėšų iš Sanglaudos fondo, tikėtina, sumažės labiau, jei nebus galutinai pritarta naujam Lietuvos skirstymui į du regionus (Vilniaus regiono bei Vidurio ir vakarų Lietuvos). Šis skirstymas leistų investicijas nukreipti į mažiau išvystytą Vidurio ir vakarų Lietuvos regioną.

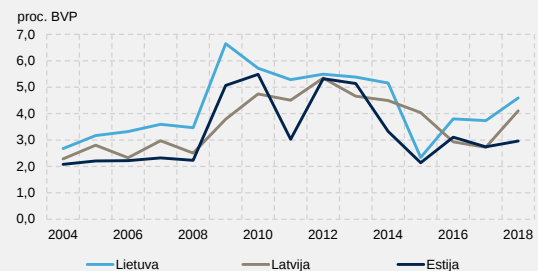
„Lietuva, Quo Vadis?“¹⁹. Lietuvos ekonomikos augimas per daugiau nei du dešimtmečius buvo spartus, tačiau didėja reali rizika patekti į vidutinių pajamų sąstus. Išnaudojamas ne visas darbuotojų potencialas, visuomenės senėjimas, aukštųjų technologijų proveržio trūkumas, galimai mažėsianti ES parama šią riziką tik padidina. Kelių ES valstybių (pvz., Portugalijos, Graikijos) atvejai rodo, kad po spartaus ekonomikos augimo neatradus naujų ilgalaikės plėtros galimybių, galima likti „nuolat besivejančiųjų“ grupėje. Siekiant, kad Lietuvai taip neatsitiktų, svarbu atrasti veiksnius, kurie tvariai didintų produktyvumą šalyje ir taip sukurtų prielaidas tolimesnei konvergencijai ES-15 ekonomikos išsivystymo lygio link.

A.4 pav. Aukštųjų technologijų eksporto dalis nuo BVP

Šaltinis – Eurostatas

A.5 pav. ES paramos lėšų, tenkančių kiekvienai Baltijos šaliai, dalis nuo BVP

Šaltinis – Eurostatas

¹⁸ Eurostatas. Prieiga per internetą: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-datasets/-/tin00140>.

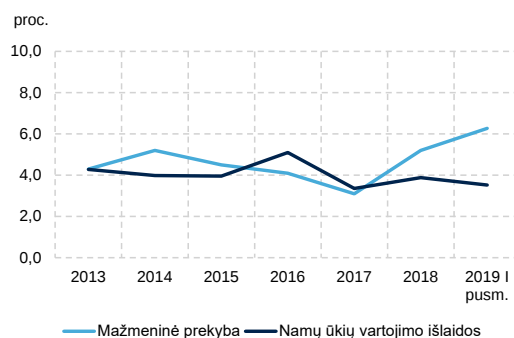
¹⁹ Iš lotynų kalbos – Lietuva, kur eini?

1.1. Namų ūkių vartojimo išlaidos

20. **Projektuojama, kad privataus vartojimo augimą vidutiniu laikotarpiu lems su darbo santykiais susijusių pajamų raida.** Palyginti su 2019 m. pavasario ERS, namų ūkių vartojimo išlaidų 2019 m. projekcijos lieka nepakitusios, o 2020–2021 m. didinamos 0,2 ir 0,1 proc. p. 2019–2021 m. jos sudarys atitinkamai 3,9, 3,9 ir 3,5 proc. 2019 m. I pusm., palyginti su atitinkamu 2018 m. laikotarpiu, privataus vartojimo išlaidų augimas siekė 3,5 proc. Šalies vidutinio mėnesinio bruto darbo užmokesčio augimas ir toliau išlieka vienu pagrindinių veiksnių, palaikančių privataus vartojimo išlaidų augimą. 2019 m. prie namų ūkių disponuojamųjų pajamų augimo prisideda ir pensijų indeksavimas, ir tokie valdžios institucijų sprendimai, kaip NPD, vaiko pinigų ir kitų socialinių išmokų didinimas, mokesčių sistemos pakeitimai. Namų ūkių vartojimo išlaidų augimą palaiko ir pakankamai stabili, lėtesnė nei vidutinio mėnesinio bruto darbo užmokesčio augimas, infliacija, kuri 2019 m. I pusm. siekė 2,3 proc.

21. 2018 m. fiksuotas spartesnis mažmeninės prekybos ²⁰ apyvartos 2019 m. I pusm. augimas nelėtėja (10 pav.). Istoriniai duomenys rodo reikšmingą mažmeninės prekybos ir namų ūkių vartojimo išlaidų koreliaciją, tačiau 2019 m. I pusm. stebimas šių dviejų rodiklių atotrūkis padidėjo. Mažmeninės apyvartos augimas beveik du kartus viršijo privataus vartojimo išlaidų augimą ir siekė 6,3 proc. Vis dėlto, vidutinėje perspektyvoje namų ūkių vartojimo augimą ribos projektuojamas lėtėjantis darbo užmokesčio augimo tempas.

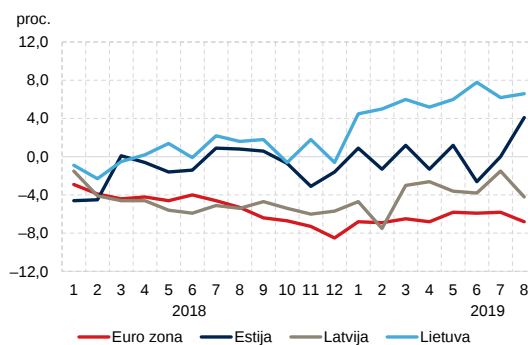
10 pav. Mažmeninės prekybos²⁰ apyvartos ir namų ūkių vartojimo išlaidų augimas

Šaltinis – Lietuvos statistikos departamentas

22. **Remiantis vartotojų nuomonių tyrimo rezultatais, optimistiniai Lietuvos vartotojų 12 mėn. lūkesčiai stiprėja.** Tyrimo rezultatai rodo, kad Lietuvos vartotojų pasitikėjimo rodiklio reikšmė nuo 2019 m. pradžios sparčiai auga (11 pav.). Šis rodiklis 2019 m. rugpjūčio mėn. siekė 6,6 proc. ir reikšmingai skyrėsi nuo vyrausios neigiamos reikšmės (2013–2017 m. vidutiniškai siekė –4,6 proc.). Toliau sparčiai augant Lietuvos vartotojų pasitikėjimo rodiklio reikšmei, atotrūkis nuo kitų Baltijos šalių ²¹ atitinkamo rodiklio pastebimai didėja. Vis dėlto liepos–rugpjūčio mėn. Estijos vartotojų pasitikėjimo rodiklis reikšmingai

11 pav. Vartotojų pasitikėjimo rodiklis

Šaltinis – Eurostatas

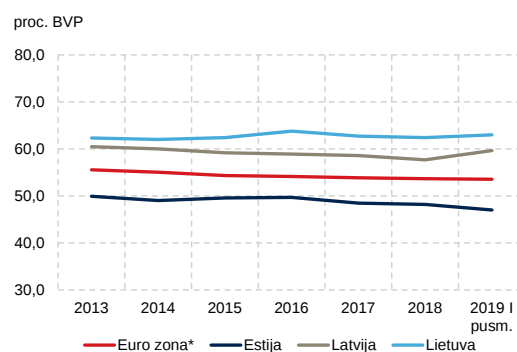
²⁰ Išskyrus variklinių transporto priemonių ir motociklų prekybą, automobilių degalų prekybą.

²¹ Europos Komisijos verslo ir vartotojų apklausos duomenų bazė. Prieiga per internetą:

https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/indicators-statistics/economic-databases/business-and-consumer-surveys/download-business-and-consumer-survey-data/time-series_en#consumers.

išaugo. Tuo tarpu nuo 2018 m. pradžios euro zonos vartotojų nuomonės balanso rodiklis pasižymėjo mažėjimo tendencija. Taip pat remiantis vartotojų nuomonių tyrimo rezultatais beveik pusė Lietuvos vartotojų tikisi, kad kainų augimas per ateinančius 12 mėn. išliks toks pats. Tokios kainų dinamikos laukiantys vartotojai gali tikėtis, kad jų perkamoji galia, toliau augant darbo užmokesčiui, nemažės. Optimistiniai vartotojų lūkesčiai yra teigiama rizika per ateinančius 12 mėn. didinti privataus vartojimo projekcijas.

12 pav. Namų ūkių vartojimo išlaidos

* Įskaitant ir ne pelno institucijas, aptarnaujančias namų ūkius

Šaltinis – Eurostatas

23. Analizuojant duomenis nuo 2013 m. reikšmingo Baltijos šalių ir euro zonos namų ūkių vartojimo įpročių pasikeitimo nestebima (12 pav.). Lietuvos namų ūkių vartojimo išlaidų dalis išlieka didžiausia ir 2019 m. I pusb. siekia 63,0 proc. BVP.
24. Finansų ministerijos 2019–2021 m. namų ūkių vartojimo projekcijos patenka į tvirtinimo atkarpas (2 priedas) ir yra tvirtinamos.

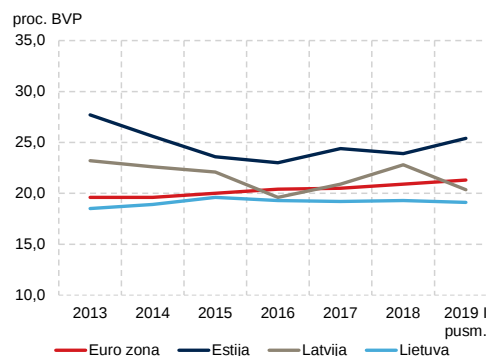
1.2. Bendrojo pagrindinio kapitalo formavimas

25. 2019 m. I pusb. paspartėjęs Europos Sąjungos paramos lėšų panaudojimas Lietuvoje tapo varomąja jėga investicijoms augti sparčiau, nei tikėtasi, bet vidutiniu laikotarpiu jų augimas turėtų būti lėtesnis. Matomas ilgai lauktas ES paramos lėšų panaudojimo atsigavimas – lyginant su 2018 m. I pusb. panaudota beveik tris kartus daugiau lėšų (2018 m. 238,4 mln. Eur, o 2019 m. – 598,4 mln. Eur). Nepaisant to, numatyto metinio plano įgyvendinimas siekia tik 28 proc.

Naujausiais rugsėjo mėn. duomenimis deklaruota, kad Lietuvoje iš ES struktūrinių ir investicijų fondų panaudota 39 proc. 2014–2020 m. suplanuotų lėšų²². Atsižvelgiant į tai, kad 2020 m. baigiasi 2014–2020 m. ES daugiametė finansinė programa, numatoma, kad 2020 m. ES paramos lėšų įgyvendinimas taip pat turėtų būti spartus, o tai reikšmingai prisidėtų prie investicijų augimo.

26. 2019 m. I pusb. Lietuvoje BPKF dalis nuo BVP augo 0,5 proc. p. sparčiau nei atitinkamai prieš metus ir sudaro 19,1 proc. BVP (13 pav.). Estijos investicijų dalis nuo BVP 6,3 proc. p. viršija Lietuvos investicijų dalį ir auga sparčiausiai tarp Baltijos šalių (25,4 proc. BVP). Kelis

13 pav. BPKF dalis nuo BVP

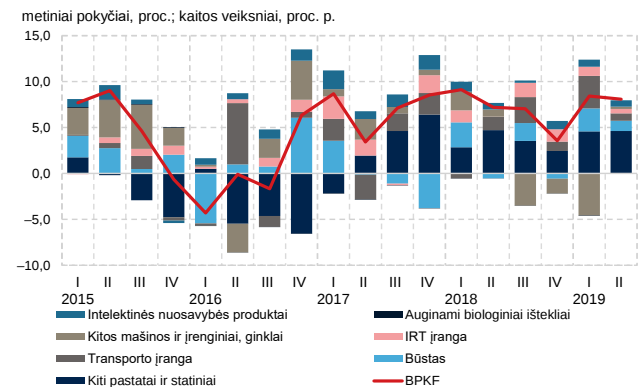
Šaltinis – Eurostatas

²² Prieiga per internetą: <https://cohesiondata.ec.europa.eu/countries/LT>.

metus iš eilės augusi Latvijos investicijų dalis sumažėjo 2,5 proc. p., tačiau vis tiek išlieka aukštesnė nei Lietuvoje ir siekia 20,4 proc. BVP.

27. Šiuo metu Lietuvos investicijų struktūroje didžiausią dalį sudaro kiti pastatai ir statiniai, mašinos ir įrenginiai, ginklai. 2019 m. I pusr. investicijos sparčiausiai augo į transporto įrangą, pastatus ir statinius, būstą (14 pav.). Spartus investicijų į transporto įrangą augimas susijęs su aukštais eksporto rodikliais. Investicijų į būstą augimą skatina augantis darbo užmokestis, mažas nedarbo lygis, palankios skolinimosi sąlygos. Naujausiais

14 pav. BPKF ir jo kaitos veiksniai

Šaltinis – Lietuvos statistikos departamentas, fiskalinės institucijos skaičiavimai

- rugpjūčio mėn. verslo tendencijų tyrimo duomenimis²³ statybų įmonių pasitikėjimo rodikliai sumažėjo, lyginant su rodikliais prieš metus. Pastebima, kad bankai ėmė labiau riboti skolinimą²⁴ statybų sektoriaus įmonėms. Šių įmonių vadovai teigia, kad pagrindinis veiksnys, ribojantis statybų veiklą, yra darbuotojų trūkumas.

28. Bendras gamybinių pajėgumų panaudojimo lygis 2019 m. rugpjūčio mėn. išlieka aukštas (77,6 proc.)²⁵. Sparčiai kylant atlyginimams toks lygis rodo poreikį įmonėms investuoti į automatizaciją, naujas technologijas, veiklos efektyvumą ir darbo našumą didinančias priemones.
29. Palyginti su 2019 m. pavasario ERS, Finansų ministerija BPKF projekcijas 2019 m. didina, o 2020–2021 m. nekeičia. 2019–2021 m. jos sudarys atitinkamai 7,5, 4,9 ir 4,0 proc.

1.3. Tarptautinė prekyba

30. **Projektuojama tarptautinės prekybos raida atitinka 2019–2021 m. prielaidų peržiūras dėl pagrindinių Lietuvos prekybos partnerių importo paklausos augimo sulėtėjimo.** Palyginti su 2019 m. pavasario ERS, projektuojamas 2019 m. eksporto augimas padidintas 0,6 proc. p., o 2020 ir 2021 m. sumažintas atitinkamai 0,5 ir 0,9 proc. p. Realiojo eksporto augimas 2019–2021 m. atitinkamai sudarys 4,7, 3,9 ir 3,4 proc. Pagrindinių prekių eksporto prekybos partnerių ketvertas yra stabilus – daugiausiai prekiaujama su Rusija, Latvija, Lenkija ir Vokietija. Daugiausiai 2019 m. I pusr. plėtėsi eksporto apimtys į Ukrainą,

²³ Verslo tendencijų tyrimo rezultatai ir ekonominių vertinimų rodiklis, 2019-08-30. Prieiga per internetą: <https://osp.stat.gov.lt/informaciniai-pranesimai?articleId=6591630>.

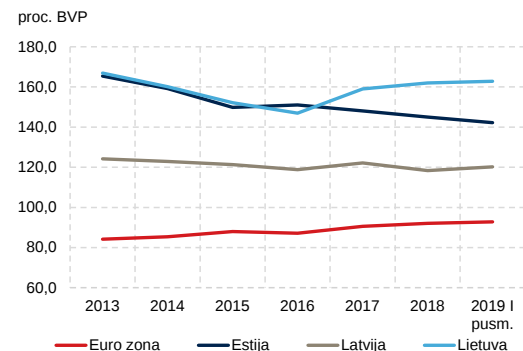
²⁴ Lietuvos banko įmonių apklausos apžvalga, 2019-07-16. Prieiga per internetą: https://www.lb.lt/uploads/publications/docs/22494_41fcbd52cafaddeb5a15d1d2a6d92063.pdf.

²⁵ Lyginant su 2018 m. rugpjūčio mėnesio duomenimis, labiausiai pajėgumų lygis krito guminių ir plastikinių gaminių gamyboje (–3,9 proc. p.), taip pat chemijos ir chemikalų produktų gamyboje (–3,4 proc. p.). Labiausiai augo maisto produktų gamyboje (4,0 proc. p.).

Nyderlandus ir Lenkiją. Teigiami Lietuvos įmonių vadovų lūkesčiai patvirtina eksporto ir investicijų projekcijų augimą²⁶.

31. Palyginti su 2019 m. pavasario ERS, projektuojamas 2019 m. importo augimas buvo padidintas 0,1 proc. p., o 2020 ir 2021 m. sumažintas atitinkamai 0,8 ir 1,5 proc. p. Realiojo importo augimas 2019–2021 m. atitinkamai sudarys 5,1, 4,0 ir 3,0 proc. Pagrindiniai prekių importo partneriai išlieka tie patys kaip ir eksporto atveju, 2019 m. I pusm. šios grupės importas sudarė 46,5 proc. viso prekių importo. Rusijos dalis prekių importe lieka reikšminga ir 2019 m. I pusm. išaugo 38,3 proc. palyginti su atitinkamu laikotarpiu prieš metus. Kartu sparčiai augo importas iš Kinijos ir Estijos.

15 pav. Užsienio prekybos apyvartos ir BVP santykis

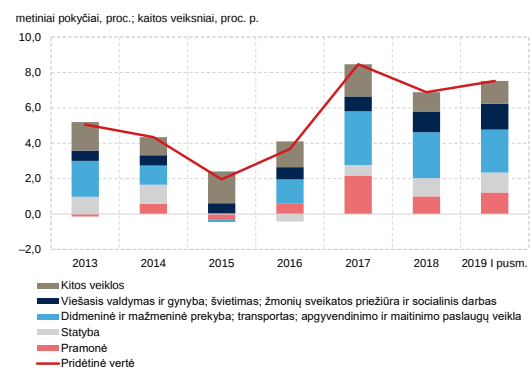
Šaltinis – Eurostatas, fiskalinės institucijos skaičiavimai

32. Užsienio prekybos apyvartos ir BVP santykis rodo šalies atvirumą, palyginti su euro zonos vidurkiu, šis Lietuvos rodiklis yra beveik du kartus didesnis (15 pav.). Lietuvai, kaip mažai ir atvirai ekonomikai, tarptautinė prekyba lieka svarbi. Pastaruoju metu augantis užimtumas, gausesnės investicijos į mašinas ir įrenginius leidžia tikėtis, kad eksportuojančių įmonių pasiūlos plėtra gali paspartinti lietuviškos kilmės produktų eksportą vidutinėje perspektyvoje. Bet politinis neapibrėžtumas ES valstybėse didina riziką dėl eksportuojančių pramonės šakų plėtros galimybių.

1.4. Bendrasis vidaus produktas to meto kainomis

33. **Po spartesnio BVP to meto kainomis²⁷ augimo 2017 ir 2018 m. vidutiniu laikotarpiu projektuojamas augimo lėtėjimas.** Palyginti su 2019 m. pavasario ERS, BVP to meto kainomis augimo projekcijos 2019–2020 m. didinamos 2,2 ir 0,5 proc. p., o 2021 m. projekcijos nekeičiamos. Nominaliojo BVP augimas 2019–2021 m. atitinkamai sudarys 7,1, 5,2 ir 4,5 proc. Projekcijų didinimui įtakos turėjo 2019 m. I pusm. fiksuota veržli ekonomikos raida ir 2020 m. laukiamas spartesnis, negu projektuota pavasario ERS, bendro

16 pav. Bendroji pridėtinė vertė to meto kainomis ir jos kaitos veiksniai

Šaltinis – Lietuvos statistikos departamentas, fiskalinės institucijos skaičiavimai

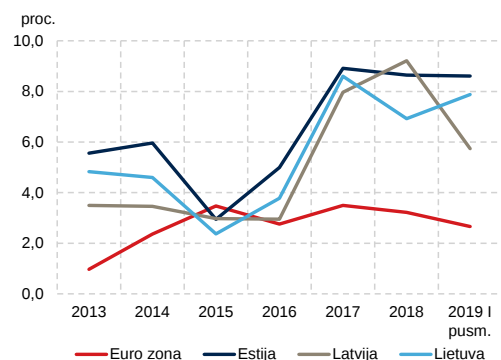
²⁶Lietuvos pramonininkų konfederacijos Pramonės lūkesčių indeksas (PLI). 2019 m. I pusm. pajamų iš eksporto indekso reikšmė siekia 75,7, investicijų apimtys – 57,6 punkto PLI indekso reikšmė > 50 reiškia, kad vyrauja teigiamos nuotaikos.

²⁷Nuo 2019 m. rugsėjo mėn. fiskalinė institucija, vertindama Finansų ministerijos parengtą ekonominės raidos scenarijų, tvirtinimo atkarpos sudaro ne BVP defliatoriaus, bet BVP to meto kainomis projekcijoms.

kainų lygio, pagal BVP defliatorių, augimas.

34. 2019 m. I pusm., palyginti su atitinkamu 2018 m. laikotarpiu, didmeninės ir mažmeninės prekybos; transporto; apgyvendinimo ir maitinimo paslaugų veiklų rezultatai, augę 7,7 proc., labiausiai prisidėjo prie bendrosios pridėtinės vertės to meto kainomis augimo (16 pav.). Taip pat didelę įtaką turėjo ir viešojo valdymo ir gynybos; švietimo; žmonių sveikatos priežiūros ir socialinio darbo veiklų rezultatai (9,5 proc. augimas). Pažymėtina, kad nominaliosios bendrosios pridėtinės vertės augimui įtakos turi kainų lygio dinamika. Fiskalinės institucijos vertinimu, didžiausia kainų lygio pasikeitimo įtaka pridėtinės vertės augimui buvo stebima būtent viešojo valdymo ir gynybos; švietimo; žmonių sveikatos priežiūros ir socialinio darbo veiklose. 2019 m. I pusm., palyginti su 2018 m. I pusm., infliacija pagal SVKI sveikatos srityje siekė 4,6 proc., o švietimo srityje taip pat viršijo bendrą SVKI ir siekė 2,6 proc.

17 pav. BVP to meto kainomis augimas

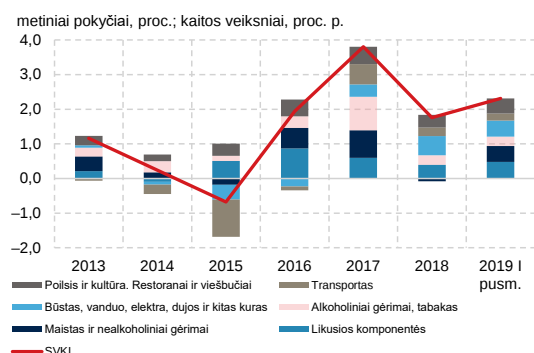
Šaltinis – Eurostatas, fiskalinės institucijos skaičiavimai

35. Palyginti su Baltijos šalimis, euro zonos nominaliojo BVP augimas 2013–2018 m. yra santykinai tolygus ir vidutiniškai siekia 2,7 proc. (17 pav.). Baltijos šalių nominaliojo BVP augimo dinamika yra gerokai intensyvesnė. Prie to prisideda ir Baltijos šalyse stebima infliacija, spartesnė nei euro zonos vidurkis.
36. BVP to meto kainomis projekcijos patenka į tvirtinimo atkarpas (2 priedas) ir yra tvirtinamos.

1.5. Suderintas vartotojų kainų indeksas

37. Rudens ERS projektuojama infliacijos raida iš esmės nesikeičia. Kainų pokyčių, apskaičiuotų pagal SVKI, 2019–2021 m. projekcijos sudarys atitinkamai 2,4, 2,3 ir 2,1 proc. Palyginti su 2019 m. pavasario ERS projekcijomis, SVKI 2019–2021 m. projekcijos padidėjo atitinkamai 0,2, 0,1 proc. p., 2021 m. nepakito. Tokią 2019 m. korekciją daugiausia lėmė padidėjusios maisto kainos (18 pav.). Beje, pagrindinis 2018 m. infliaciją didinantis veiksnys buvo būsto, vandens, elektros, dujų ir kito kuro grupės prekių ir paslaugų kainų augimas. Analizuojant SVKI duomenis nuo 2015 m., stebima, kad beveik pusę infliacijos sudaro grynosios²⁸ infliacijos dinamika, kuri vidutiniškai siekia 1,2 proc. p.

18 pav. SVKI ir jo kaitos veiksniai

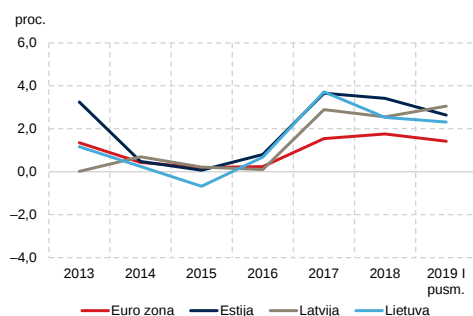

Šaltinis – Eurostatas, fiskalinės institucijos skaičiavimai

²⁸ SVKI, išskyrus, energiją, maistą, alkoholį ir tabaką.

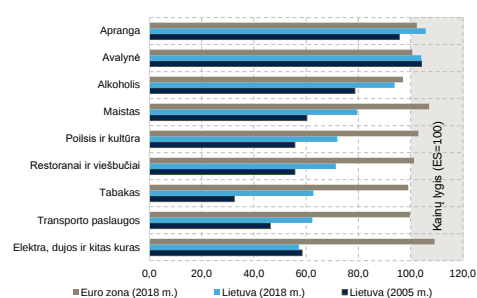
38. Pastaraisiais metais Baltijos šalių infliacijos augimo tempai palyginti panašūs (19 pav.), nuo 2017 m. stebimas tebesitęsiantis atotrūkis nuo euro zonos infliacijos. Baltijos šalių infliacija 2019 m. I pusm. išlieka daugiau nei 2 proc. p. aukštesnė, palyginti su vidutiniu 2014–2016 m. lygiu. Stebima, kad 2019 m. tiek Lietuvoje, tiek Latvijoje didžiausią įtaką infliacijai daro brangstantis maistas, alkoholiniai gėrimai bei būsto, vandens, elektros, dujų ir kito kuro kainų didėjimas. Tuo tarpu Estijoje alkoholinių gėrimų kainų augimo įtaka sumažėjo ir ją pakeitė didėjančios poilsio ir kultūros paslaugų kainos. Euro zonoje vienu iš pagrindinių veiksnių išlieka transporto prekių ir paslaugų kainų augimas.
39. Analizuojant kainų lygio indeksus Lietuvoje, stebima, kad drabužių ir avalynės kainų lygis viršija tiek ES, tiek ir euro zonos kainų vidurkį, augančios alkoholio kainos yra artimos euro zonos vidurkiui (20 pav.). 2018 m. kainų lygį palyginus su 2017 m. nustatyta, kad restoranų ir viešbučių, transporto paslaugų, poilsio ir kultūros kainų lygis padidėjo, o avalynės šiek tiek sumažėjo. Numatoma, kad Lietuvoje paslaugų kainos ir toliau augs sparčiau nei prekių. Tarptautinės aplinkos neapibrėžtumas išlieka svarbiu išorės veiksniu, didinančiu kainų kilimo riziką vidutiniu laikotarpiu.

19 pav. Pagal SVKI apskaičiuota infliacija

Šaltinis – Eurostatas

20 pav. Prekių ir paslaugų kainų lygis

Šaltinis – Eurostatas

1.6. Užimtumas

40. **Užimtųjų skaičius²⁹ 2019 m. II ketv. palyginus su 2018 m. II ketv. nuosaikiai auga, tačiau vidutiniu laikotarpiu užimtumui sparčiau augti erdvės nėra.** 2019 m. II ketv. palyginti su 2018 m. atitinkamu ketvirčiu, užimtųjų skaičius augo 0,8 proc.³⁰.
41. 2019 m. I pusm. užimtumo lygis siekia 78,2 proc., o tai daugiau nei ES šalių vidurkis. Mažėjančią įtampą darbo rinkoje rodo laisvų darbo vietų skaičiaus mažėjimas. 2019 m. II ketv. palyginti su 2018 m. II ketv., laisvų darbo vietų skaičius mažėjo –2,6 proc. VSDF duomenimis, apdraustųjų (darbuotojų statusą turinčių) skaičius 2019 m. I pusm. palyginti su 2018 m. I pusm. augo 1,8 proc., o prieš metus buvo fiksuotas šio skaičiaus mažėjimas. Palankias migracijos tendencijas rodo geriausi nuo nepriklausomybės atkūrimo teigiami neto tarptautinės migracijos³¹ rodikliai, o gimusiųjų

²⁹ Remiantis gyventojų užimtumo statistiniu tyrimu.

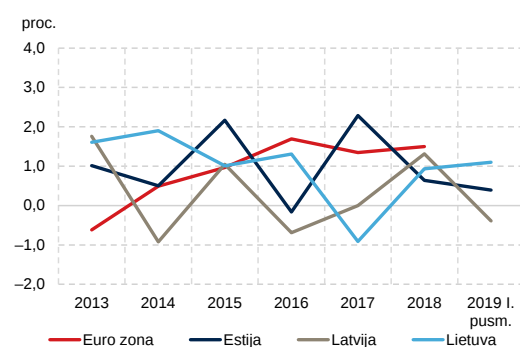
³⁰ Užimtųjų skaičius labiausiai augo vandens tiekimo, nuotekų valymo (15,2 proc.), apgyvendinimo ir maitinimo (13,6 proc.) sektoriuose. Labiausiai smuko kasybos ir karjerų eksploatavimo (59,3 proc.), elektros, dujų, garo tiekimo ir oro kondicionavimo (36,4 proc.) sektoriuose.

³¹ 2019 m. liepos mėn. neto tarptautinės migracijos rodiklis buvo vienas aukščiausių – 1704 asmenys.

ir mirusiųjų gyventojų skaičiaus atotrūkis³² šį pusmetį mažėjo, tačiau vidutiniu laikotarpiu tai galimai neatsvers neigiamų demografinių perspektyvų. Dėl šių veiksnių lieka vis mažiau erdvės užimtumui toliau augti, o tai lemia vidutinio laikotarpio metinio užimtųjų skaičiaus projekcijos mažėjimą.

42. Lyginant su Baltijos šalimis per 2019 m. I pusm. Lietuvoje užimtųjų skaičius augo sparčiausiai – 1,1 proc. (21 pav.). Estijoje jis augo 0,4 proc., o tuo tarpu Latvijoje jis net sumažėjo (–0,4 proc.). Tikėtina, kad Lietuvoje šis skaičius toliau augs, bet nuosaikiai. Palyginti su 2019 m. pavasario ERS, užimtųjų skaičiaus metinio pokyčio projekcijos 2019 m. padidintos 0,2 proc., o 2020–2021 m. sumažintos ir atitinkamai sudarys 0,7, 0,1 ir –0,2 proc. [Užimtųjų skaičiaus projekcijos patenka į tvirtinimo atkarpas \(2 priedas\) ir yra tvirtinamos.](#)

21 pav. Užimtųjų (15–64 m.) skaičiaus metinis pokytis

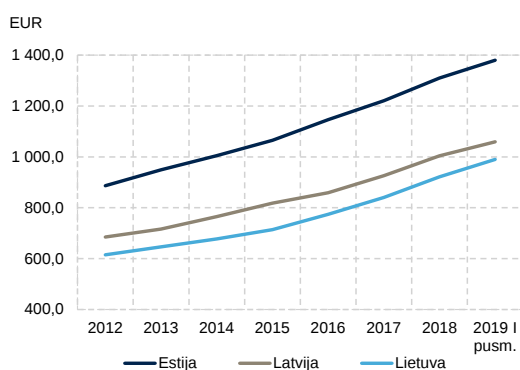

Šaltinis – Europos komisija, Estijos, Latvijos ir Lietuvos statistikos institucijos

1.7. Vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis

43. [Vidutinio mėnesinio bruto darbo užmokesčio šalies ūkyje \(be individualių įmonių\) augimas – sparčiausias tarp Baltijos šalių, tačiau kitąmet numatomas lėtėjimas \(22 pav.\).](#) Pašalinus nuo 2019 m. sausio 1 d. įsigaliojusią mokesčių pasikeitimo įtaką, bruto darbo užmokestis šalies ūkyje (be individualių įmonių) 2019 m. I pusm. palyginti su 2018 m. I pusm. augo 8,7 proc., 1,3 proc. p. lėčiau nei prieš metus. Lėtesnį augimą galėjo lemti mažesnė įtampa darbo rinkoje, tačiau derybose palanki padėtis vis dar išlieka darbuotojų pusėje.

22 pav. Vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis*

* Be individualių įmonių. Nuo 2019 m. sausio 1 d. Lietuvoje pakeisti darbdavio ir darbuotojo mokamų valstybinio socialinio draudimo įmokų tarifai. Perkėlus 28,9 proc. dydžio socialinio draudimo tarifą darbuotojui bruto darbo užmokestis indeksuotas 1,289 karto.

Šaltinis – Estijos, Latvijos ir Lietuvos statistikos institucijos

44. Darbo užmokesčio augimas 2019 m. I pusm. viešajame sektoriuje buvo beveik dvigubai spartesnis nei privačiame ir sudarė 12,8 proc., privačiame – 6,8 proc. Lietuvos statistikos departamento duomenimis, tokį augimą viešajame sektoriuje lėmė didesnė minimalioji mėnesinė alga, didesnis valstybės politikų, teisėjų, valstybės pareigūnų, valstybės tarnautojų ir biudžetinių įstaigų darbuotojų pareiginės algos bazinis dydis, nuo 2018 m.

³² 2019 m. liepos mėn. mirusiųjų skaičius buvo 210 mažesnis nei gimusiųjų, o sausio mėn. šis skirtumas siekė 1807.

gegužės 1 d. padidintas darbo užmokestis sveikatos priežiūros įstaigų darbuotojams (gydytojams ir slaugytojams).

45. 2020 m. darbo užmokesčio augimui teigiamą įtaką darys MMA padidinimas³³ ir algų kėlimas viešojo sektoriaus darbuotojams³⁴. Prie atlyginimų augimo prisidėtų ir tai, jei Seimo rudens sesijoje bus patvirtintas viešojo sektoriaus darbuotojų darbo užmokesčio finansavimo strategijos projektas³⁵. Dėl šių priežasčių Finansų ministerijos projektuojamas vidutinio mėnesinio bruto darbo užmokesčio augimas lėtėjančiu tempu yra tikėtinas, prieaugis 2019–2021 m. atitinkamai sudarys 8,3, 7,4, ir 5,8 proc. **Projektuojamos vidutinio mėnesinio bruto darbo užmokesčio rodiklio projekcijos patenka į tvirtinimo atkarpas (2 priedas) ir yra tvirtinamos.**

³³ Nuo 2020-01-01 minimali mėnesinė alga didinama nuo 555 iki 607 Eur.

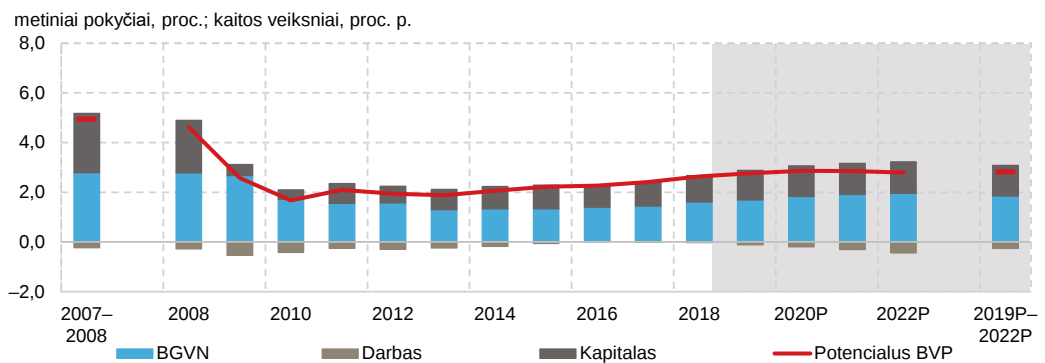
³⁴ 2019-07-10 pasirašyta Nacionalinė kolektyvinė sutartis, kuria įsipareigojama didinti darbo užmokestį viešojo sektoriaus darbuotojams. Prieiga prie interneto: <https://lrv.lt/lt/naujienos/pasirasyta-nacionaline-kolektyvine-sutartis-darbo-uzmokestis-kitamet-augs-apie-286-tukst-darbuotoju>.

³⁵ Pagal Ilgalaikio tvaraus viešojo sektoriaus darbuotojų darbo užmokesčio finansavimo iki 2025 m. strategijos projektą, nuo 2020 m. kasmet numatoma 10 proc. didinti darbo užmokestį mokytojams; 15 proc. - ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo mokytojams, 10 proc. dėstytojams, mokslo darbuotojams bei tyrėjams. Nuo 2020 m. 26,6 proc. atlyginimai augs gydytojams, 24,2 proc. slaugytojams; 15 proc. kultūros ir meno darbuotojams; 15 proc. socialinių paslaugų srities darbuotojams; 12 proc. vidaus tarnybos sistemos statutiniams valstybės tarnautojams.

2. 2022 M. REALIOJO BENDROJO VIDAUS PRODUKTO PROJEKCIJOS

46. Lietuvos potencialaus BVP ir jo kaitos veiksnių įverčiai rodo, kad projektuojama šalies ilgalaikė raida yra suderinta su lėto artėjimo prie ES vidurkio prielaidomis. Pagal fiskalinės institucijos taikomą potencialaus BVP vertinimo metodiką³⁶ 2019–2022 m. projektuojamas potencialus BVP vidutiniškai kasmet turėtų augti 2,8 proc. Išskiriant augimą lemiančius veiksnius, labiausiai, apie 1,9 proc. p., prisideda BGVN (23 pav.). Kapitalo įnašas, kuris yra glaudžiai susijęs su bendra investicijų raida, prisideda 1,2 proc. p. Neigiamą poveikį (0,3 proc. p.) augimui daro darbo veiksnys. Darbo veiksmui neigiamą įtaką 1,0 proc. p. lemia demografinės 15–74 m. amžiaus gyventojų skaičiaus ir vidutiniškai dirbtų valandų skaičiaus projekcijos. Teigiamą įtaką (0,7 proc. p.) turi projektuojami darbingo amžiaus gyventojų aktyvumo lygis ir darbo užmokesčio augimo neskatinantis nedarbo lygis.

23 pav. Potencialaus BVP augimas ir jo kaitos veiksniai

Šaltinis – Eurostatas, fiskalinės institucijos skaičiavimai

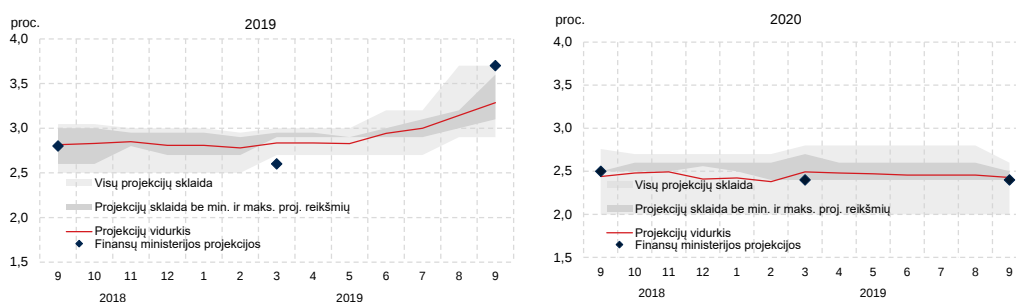
47. Pagal išankstinius Statistikos departamento duomenis stebima teigiamai pasikeitusi neto tarptautinės migracijos tendencija – 2019 m. sausio–rugpjūčio mėn. 6,6 tūkst. žmonių daugiau imigravo, nei emigravo. Tikėtina, kad pastarojo rodiklio tendencija gali atitikti subalansuotos neto tarptautinės migracijos scenarijaus prielaidas. Fiskalinės institucijos skaičiavimai rodo, kad tokiu atveju neigiamas darbo veiksnio poveikis sumažėtų 0,2 proc. p., o dėl papildančių teigiamų poveikių BGVN ir kapitalo veiksniams vidutinis 2019–2022 m. potencialaus BVP augimas paspartėtų iki 3,0 proc. p. Bendrojo pagrindinio kapitalo formavimui neigiamą įtaką, tikėtina, darys 2021–2027 m. numatomas paramos iš ES sanglaudos politikos Lietuvai mažėjimas.
48. Finansų ministerija projektuoja, kad realiojo BVP augimas 2022 m. sudarys 2,3 proc. Kadangi fiskalinės institucijos įvertintas 2022 m. potencialaus BVP augimas yra 2,8 proc., [Finansų ministerijos 2022 m. realiojo BVP projekcija patenka į tvirtinimo atkarpą ir yra tvirtinama.](#)

³⁶ Valstybės kontrolės 2015-09-18 išvados Nr. Y-10-1 „Dėl ekonominės raidos scenarijaus tvirtinimo“ priedas, B intarpas.

3. KITŲ INSTITUCIJŲ PROJEKCIJŲ PALYGINIMAS

49. Finansų ministerijos parengtas 2019 m. rudens ERS atitinka ES Tarybos direktyvos³⁷ reikalavimą, kad biudžeto planavimas turi būti grindžiamas labiausiai tikėtiniu arba atsargesniu makroekonominiu scenarijumi. 24 paveiksle pateikta Lietuvai projekcijas skelbiančių institucijų³⁸ projekcijų sklaida ir jos kaita per pastaruosius metus. Pagal 2019 m. rudens ERS bus pradėti rengti 2020 m. valdžios sektoriui priklausantys biudžetų projektai, todėl aktualu analizuoti projekcijų 2020 metams pasiskirstymą. Šio paveikslo kairėje matyti, kad Finansų ministerijos, AB „Swedbank“, AB „SEB“ realiojo BVP projekcijos 2019 m. yra didžiausios. Šių institucijų įverčiai parengti atsižvelgiant į 2019 m. I pusr. ekonomikos augimą. Finansų ministerijos realiojo BVP projekcija 2020 m. artima kitų institucijų vidurkiui (24 pav. dešinėje).

24 pav. Realiojo BVP projekcijos

Šaltinis – fiskalinės institucijos skaičiavimai

50. Institucijų, skelbiančių makroekonominės projekcijas, 2019 m. rudens realiojo BVP projekcijos, palyginti su skelbtomis 2019 m. pavasarį, yra didinamos. Šio rodiklio nuosaikiausią 2,9 proc. augimą projektuoja EBPO, didžiausią 3,7 proc. augimą – FM ir AB „Swedbank“. FM, AB „Swedbank“ ir AB „SEB“ bankai peržiūri prekių ir paslaugų eksportą didėjimo kryptimi. FM, Lietuvos bankas, AB „Swedbank“ ir AB „SEB“ bankai peržiūri 2019 m. BPKF projekcijas teigiama kryptimi. Makroekonominių rodiklių 2019–2021 m. projekcijų palyginimas pateikiamas 4 lentelėje.

4 lentelė. Makroekonominių rodiklių projekcijų palyginimas, 2019–2021 m.

Rodikliai, pokytis per metus, proc.	Metai	Finansų ministerija	Lietuvos bankas***	Europos Komisija	EBPO	AB „Swedbank“	AB „SEB“
Paskelbimo data		2019-09-11	2019-06-11	2018-05-07	2019-05-21	2019-08-27	2019-09-11
BVP palyginamosiomis kainomis	2019	3,7	3,2	3,1*	2,9	3,7	3,6
	2020	2,4	2,5	2,4*	2,5	2,0	2,4
	2021	2,3	-	-	-	-	2,6

³⁷ 2011 m. lapkričio 8 d. Tarybos direktyva 2011/85/ES dėl reikalavimų valstybių narių biudžeto sistemoms (OL 2011 L 306, p. 45), 4 str. 1 d.

³⁸ Apskaičiuojant projekcijų sklaidą įtrauktos šių institucijų projekcijos: Europos Komisijos, Tarptautinio valiutos fondo, EBPO, Lietuvos banko, AB „Swedbank“, AB „SEB“, AB „Luminor“, (horizontali ašis atitinka projekcijų skelbimo mėnesį).

Rodikliai, pokytis per metus, proc.	Metai	Finansų ministerija	Lietuvos bankas***	Europos Komisija	EBPO	AB „Swedbank“	AB „SEB“
Namų ūkių vartojimo išlaidos	2019	3,9	4,0	3,8	3,7	4,0	3,7
	2020	3,9	3,6	3,3	3,6	3,0	3,2
	2021	3,5	-	-	-	-	3,2
Bendrojo pagrindinio kapitalo formavimas	2019	7,5	5,6	5,0	5,1	8,0	6,4
	2020	4,9	4,1	4,4	4,3	5,0	5,2
	2021	4,0	-	-	-	-	4,1
Prekių ir paslaugų eksportas	2019	4,7	4,0	3,6	3,6	4,5	4,6
	2020	3,9	3,5	3,6	3,5	2,0	2,7
	2021	3,4	-	-	-	-	3,0
Prekių ir paslaugų importas	2019	5,1	4,4	4,5	4,9	4,5	4,4
	2020	4,0	4,3	4,3	4,1	3,0	3,7
	2021	3,0	-	-	-	-	3,5
Vidutinė metinė infliacija, apskaičiuota pagal SVKI	2019	2,4	2,4	2,2*	2,2	2,5	2,4
	2020	2,3	2,3	2,1*	2,2	2,5	2,3
	2021	2,1	-	-	-	-	2,4
BVP defliatorius	2019	3,3	2,4	3,0	2,7	-	-
	2020	2,7	2,2	2,7	2,4	-	-
	2021	2,1	-	-	-	-	-
Nedarbo lygis, proc.	2019	6,0	5,8	6,2	5,9	5,7	6,0
	2020	5,9	5,7	6,0	5,8	6,0	6,0
	2021	5,9	-	-	-	-	5,9
Užimtųjų skaičius	2019	0,7	0,8	0,4	-	0,5	0,8
	2020	0,1	-0,3	0,1	-	-0,1	0,1
	2021	-0,2	-	-	-	-	-0,2
Vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis	2019	8,3	8,1	7,0	-	8,6	8,2**
	2020	7,4	6,7	5,9	-	5,0	6,5**
	2021	5,8	-	-	-	-	5,8**

* skelbta 2019-07-10

** neįtraukiant individualių įmonių

*** rodikliai (BVP palyginamosiomis kainomis, namų ūkių vartojimo išlaidos, bendrojo pagrindinio kapitalo formavimas, prekių ir paslaugų eksportas, prekių ir paslaugų importas, BVP defliatorius, vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis) skelbiami pašalinus sezono ir darbo dienų skaičiaus įtaką

Šaltinis – Finansų ministerija, Lietuvos bankas, Europos Komisija, EBPO, AB „SEB“ ir AB „Swedbank“

EKONOMINĖS RAIDOS SCENARIJAUS VERTINIMO TEISINIS PAGRINDAS IR METODAI

51. Vykdydama Fiskalinės sutarties įgyvendinimo konstituciniame įstatyme nustatytas biudžeto politikos kontrolės institucijos funkcijas ir vadovaudamasi Valstybės kontrolės įstatymo 9 straipsnio 6 dalies 3 punktu, fiskalinė institucija per septynias darbo dienas nuo Finansų ministerijos parengto ERS viešo paskelbimo turi pateikti Seimui išvadą dėl jo tvirtinimo.
52. 2019–2022 m. ERS parengtas ir paskelbtas vadovaujantis Vyriausybės nutarimu patvirtintu Ekonominės raidos scenarijaus rengimo ir skelbimo tvarkos aprašu³⁹. Finansų ministerija 2019–2022 m. ERS projektą 2019-08-23 pirminiam derinimui pateikė fiskalinei institucijai. 2019-09-04 susitikime⁴⁰ pristatyta scenarijaus formavimo metodika, pagrindinės techninės prielaidos ir išoriniai rizikos veiksniai. Įvertinusi diskusijoje dalyvavusių institucijų pateiktas pastabas, Finansų ministerija 2019-09-05 fiskalinei institucijai pateikė patikslintą projektą, o 2019-09-11 savo tinklalapyje viešai paskelbė 2019–2022 m. ekonominės raidos scenarijų.
53. 2015 m. sausio 1 d. Lietuva įstojo į euro zoną. Vykstantys ekonominiai procesai Baltijos šalyse yra glaudžiai susiję ir konverguojantys euro zonos vidurkio link. Siekiant palyginamumo, atlikdama ekonominės raidos scenarijaus vertinimą, fiskalinė institucija įtraukė Latvijos, Estijos ir euro zonos rodiklius.
54. Fiskalinė institucija, naudodama viešai iki 2019-09-10 skelbiamus duomenis (jei nenurodyta kita data), atliko 2019–2022 m. ekonominės raidos scenarijaus vertinimą. Fiskalinė institucija, teikdama išvadą dėl scenarijaus tvirtinimo, vertina scenarijų, kuris apima einamuosius ir trejus būsimus metus. Lietuvos banko rengiamos ir fiskalinei institucijai teikiamos makroekonominių rodiklių projekcijos⁴¹ apima einamuosius ir dvejus būsimus metus, todėl tvirtinimo atkarpos metodas⁴² taikomas tokių rodiklių: BVP to meto ir palyginamosiomis kainomis, namų ūkių vartojimo išlaidų, vidutinio darbo užmokesčio ir užimtumo, pokyčių projekcijoms iki 2022 m. Pagal fiskalinės institucijos apskaičiuotus Lietuvos potencialaus BVP įverčius suformuojama tvirtinimo atkarpa BVP palyginamosiomis kainomis pokyčio projekcijai 2022 metams. Fiskalinės institucijos naudojami ERS vertinimo ir tvirtinimo metodai plačiau išdėstyti 2015-03-31 išvados Nr. Y-4-1 „Dėl ekonominės raidos scenarijaus tvirtinimo“ priede.

³⁹ Vyriausybės 2016-04-13 nutarimas Nr. 369 „Dėl Ekonominės raidos scenarijaus rengimo ir skelbimo tvarkos aprašo patvirtinimo“.

⁴⁰ Dalyvavo Lietuvos banko, Ekonomikos ir inovacijų ministerijos, Finansų ministerijos, VŠĮ „Versli Lietuva“ ir fiskalinės institucijos atstovai.

⁴¹ Pašalinus sezono ir darbo dienų skaičiaus įtaką.

⁴² Formuojant tvirtinimo atkarpas buvo naudojamos Lietuvos banko 2019-06-11 paskelbtos projekcijos, atsižvelgiant į vėlesnes įžvalgas.

PRIEDAI

Ataskaitos
„Dėl ekonominės raidos scenarijaus
tvirtinimo“
1 priedas

Santrumpos ir sąvokos

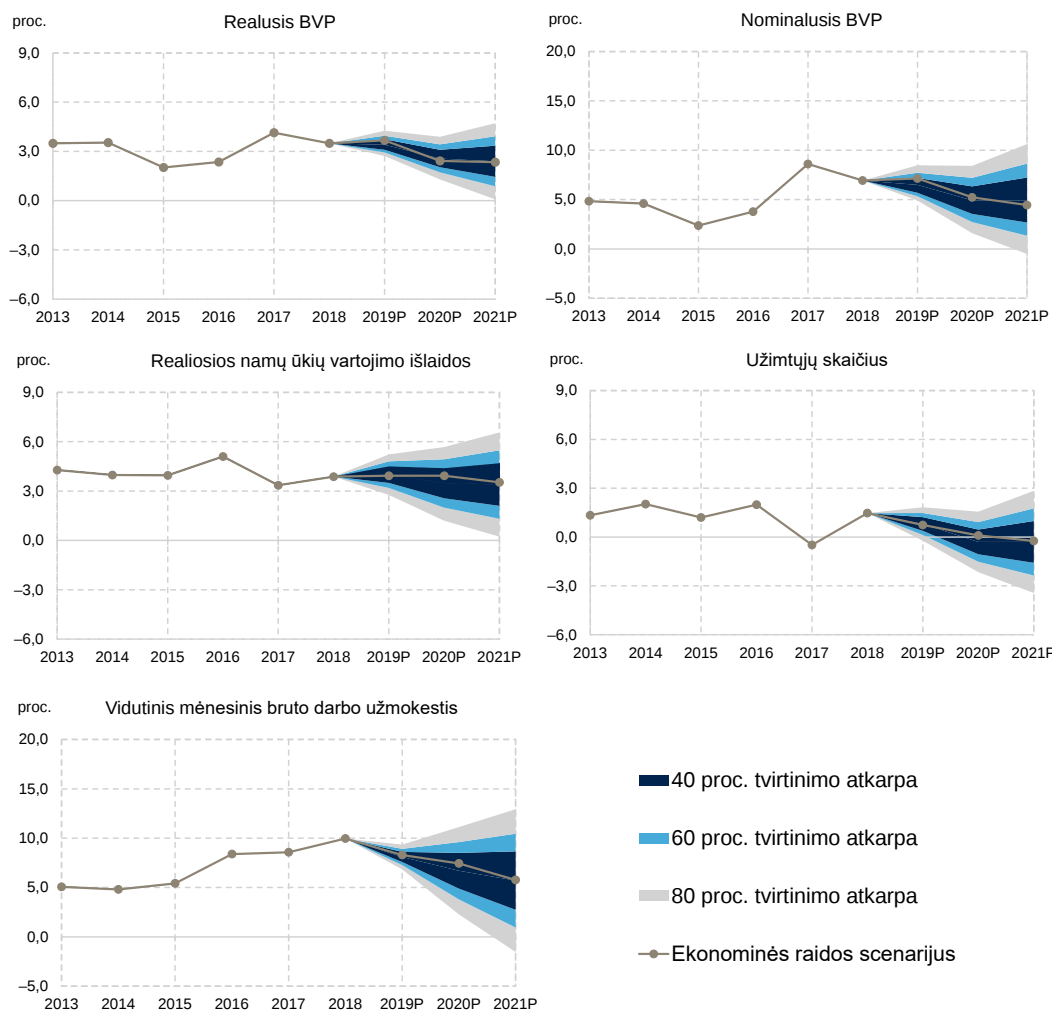
Santrumpa	Terminas / Sąvoka	Apibrėžtis
–	Bedarbis	Nedirbantis 15–74 metų amžiaus asmuo, kuris aktyviai ieško darbo (per paskutines keturias savaites) ir per apibrėžtą laikotarpį (dvi savaites) gali pradėti dirbti.
BGVN	Bendras gamybos veiksmų našumas	–
BPKF	Bendrojo pagrindinio kapitalo formavimas	Per tam tikrą laikotarpį gamintojų rezidentų įsigytas ilgalaikis turtas, atėmus pardavimus / perleidimus ir pridėjus tam tikrą nesukurto turto vertės padidėjimą dėl gamintojo arba institucinių vienetų gamybinės veiklos.
BPV	Bendroji pridėtinė vertė	–
BVP	Bendras vidaus produktas	Ekonominės veiklos rodiklis, tam tikros ekonomikos visų pagamintų prekių ir paslaugų vertė, atėmus tarpinį vartojimą, pridėjus gaminiams ir importui taikomus grynuosius mokesčius per apibrėžtą laikotarpį. BVP galima skaidyti pagal produkcijos, išlaidų arba pajamų sudedamąsias dalis.
BVP defliatorius	Bendrojo vidaus produkto defliatorius	BVP, išreikštas to meto kainomis (nominalusis BVP), padalytas iš BVP, išreikšto palyginamosiomis kainomis (realusis BVP). Taip pat vadinamas numanomu BVP kainų defliatoriumi.
–	Bruto darbo užmokestis	Atlyginimas pinigais, apimantis tiesiogiai darbdavio darbuotojui mokamą pagrindinį darbo užmokestį ir papildomą uždarbį, įskaitant darbuotojo mokamas valstybinio socialinio draudimo įmokas ir gyventojų pajamų mokestį.
–	Darbo jėga	Užimti gyventojai ir bedarbiai.
EBPO	Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija	–
ECB	Europos Centrinis Bankas	–
EE	Estija	–
EK	Europos Komisija	–
ERS	Ekonominės raidos scenarijus	Finansų ministerijos parengtas ir viešai pavašarį ir rudenį skelbiamas vidutinio laikotarpio ekonominės raidos scenarijus.
–	Eksportas	Įstatymais reglamentuotas prekių ir paslaugų išvežimas iš valstybės į kitas valstybes.
ES	Europos Sąjunga	–
ES-15	–	Europos Sąjungos valstybės narės iki 2004 m. gegužės 1 d. plėtros
Eurostatas	Europos Sąjungos statistikos tarnyba	–
EZ	Euro zona	–
FED	Federalinė rezervų sistema	–
FM	Finansų ministerija	–
IFI	Fiskalinė institucija	Valstybės kontrolė, kaip nepriklausoma fiskalinė institucija, vadovaudamasi Fiskalinės sutarties įgyvendinimo konstitucinių įstatymų, atlieka nustatytą fiskalinės drausmės taisyklių laikymosi ir užduočių vykdymo stebėseną ir rengia, teikia Seimui ir įstatymų nustatyta tvarka viešai skelbia minėtame įstatyme nurodytas išvadas.

Santrumpa	Terminas / Sąvoka	Apibrėžtis
–	Ilgalaikis turtas	Sukurta turtas, daugiau nei vienerius metus naudojamas gamybai. Tai yra fundamentalus gamybos veiksnys sudarant šalies potencialaus BVP augimo projekcijas
–	Importas	Įstatymais reglamentuotas prekių ir paslaugų įvežimas į valstybę iš kitų valstybių.
JK	Jungtinė Karalystė	–
JAV	Jungtinės Amerikos Valstijos	–
LT	Lietuva	–
LV	Latvija	–
MMA	Minimali mėnesinė alga	–
–	Namų ūkių vartojimo išlaidos	Namų ūkių išlaidų galutinėms prekėms ir paslaugoms įsigyti visuma. Nominalių namų ūkių vartojimo išlaidų pagrindu planuojamos valdžios sektoriaus pajamos gaunamos iš surenkamo pridėtinės vertės mokesčio.
–	Nedarbo lygis	Rodiklis, išreiškiamas bedarbių ir darbo jėgos santykiu.
NPD	Neapmokestinamasis pajamų dydis	–
NPI	Ne pelno institucija	Ne pelno institucijos, aptarnaujančios namų ūkius.
PGP	Perkamosios galios paritetai	PGP rodo, kiek konkrečios valstybės nacionalinės valiutos vienetų reikia tam, kad būtų galima įsigyti tą patį prekių ir paslaugų rinkinį, kurį galima įsigyti už bendrą dirbtinį šalių grupės valiutos vienetą. PGP apskaičiuojami kaip palyginamų prekių ir paslaugų rinkinio kainų santykių tarp įvairių šalių vidurkiai.
PMI	Pirkimų vadybininkų indeksas	–
–	Potencialus BVP	Tokia gamybos apimtis, kurią šalies ūkis gali pagaminti, kai visi gamybos veiksniai yra visiškai panaudojami, neskatinant darbo užmokesčio augimo.
–	Prekybos sąlygų efektas	Eksporto kainų rodiklio ir importo kainų rodiklio santykis.
–	Realiojo BVP atotrūkis nuo potencialaus BVP	Rodiklis, parodantis skirtumą tarp realaus ir potencialaus BVP, išreikštą procentais potencialaus BVP.
SVKI	Suderintas vartotojų kainų indeksas	Vartotojų kainų indeksas, apskaičiuojamas pagal ES mastu suderintą metodiką. SVKI gali būti suprantamas kaip rodiklis, parodantis pinigų sumą, kurią vidutinis vartotojas išleistų ataskaitiniais metais pirkdamas tą patį kiekį tų pačių prekių ir paslaugų, už kurį baziniais metais būtų sumokėjęs 100 piniginių vienetų.
TVF	Tarptautinis valiutos fondas	–
–	Užimti gyventojai	15 metų ir vyresni nuolatiniai Lietuvos gyventojai, dirbantys bet kokį darbą, gaunantys už jį darbo užmokestį pinigais ar išmoką natūra arba turintys pajamų ar pelno. Atkreiptinas dėmesys, jog užimtumas projektuojamas pagal gyventojų užimtumo statistinį tyrimą, apklaustieji ne būtinai gali dirbti oficialiai, taip pat dėl aukšto statistinio vieneto neatsakymo lygio užimtųjų skaičius gali neatspindėti tikrojo šalies užimtumo.
VS	Valdžios sektorius	–
VSDF	Valstybinio socialinio draudimo fondas	–
–	Vienetinės darbo sąnaudos	Vidutinės darbo sąnaudos, panaudotos vieno produkcijos vieneto gamybai. Šis rodiklis parodo šalyje pagamintos produkcijos, teikiamų paslaugų gebėjimą konkuruoti kainomis.

Ataskaitos
„Dėl ekonominės raidos scenarijaus
tvirtinimo“
2 priedas

Tvirtinimo atkarpos

1 pav. Rodiklių tvirtinimo atkarpos

Šaltinis – fiskalinės institucijos skaičiavimai

NAUDINGI • VERTINAMI • ATPAŽŪSTAMI

